2 2015

Listy z Kaplnky

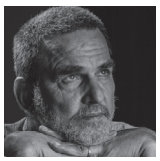
1 rána medzi oči 3.

Matin Buber Ja a ty

2 Martin Buber Ja a ty

6 mali by sme objaviť pôst duše

9 rozhovor s Jankou Belišovou

12 byť vďačný

Dé tri

16 Dé3

nech sa krása nestráca

19 nech sa krása nestráca

rána medzi oči 3.

Dnes ráno som sedel na petržalskom balkóne a čakal maliarov. *Medzi oči* mi udrela ulica, na ktorej zostali neviditeľné otlačky našich o dvadsať rokov mladších nôh. Dotýkal som sa okna, na ktoré trojročný Jonatan v minulom tisícročí pritláčal žasnúcu tvár. Bez dychu pozoroval koscov s motorovými kosačkami: „Kosacka, kosacka“, šepkal fascinovaný. Nikto vtedy netušil, že zo zvukov podobných vrčaniu kosačiek raz bude robiť hudbu. Cestovať v čase sa dá. Nepotrebujete ani prekonať rýchlosť svetla. Stačí sa presťahovať. A presťahovať sa dá až do minulého tisícročia. Na takú cestu sa práve s Jarkou chystáme. Knižnica na Cukrovej je už prázdna, z kníh sa stali banány v papierových škatuliach. Byt sa zmenil na „banánovú republiku“, čas sa kráti, treba odísť. Farebné steny bytu na Pifflovej čochvíľa pokryje nános novej bieloby. Na stenách sa vrství čas. Nový čas zakryje čas Josefa, Lynnette a ich detí. Keby som špachtľou zrýpal nánosy, dostal by som sa až k farbe, ktorá pokrývala steny tohto bytu v čase, keď sme v ňom bývali. Tak tu budeme bývať, na mieste, kde sa časy prelínajú: My, takí, ako sme boli, Sýkorovci, ktorí odišli, a my, ktorými ešte len budeme. Podľa občianskeho som z Pifflovej nikdy neodišiel, vraciam sa tam, kde som podľa úradného hľadiska po celé tie roky bol. Akoby som to bol býval tušil, nezmenil som miesto trvalého bydliska. Pri výťahu som stretol suseda Senka. Vítal ma celý natešený, akoby som sa práve vrátil z dovolenky. A predsa, uplynul čas – dlhý čas. Kde je ten čas, kam sa stratil? Priestor a čas sú iba rozmermi, ktoré Boh otvoril nášmu bytiu, aby sme v ňom uskutočnili svoj život, hoci my sa v čase strácame, Bohu sa čas nestráca. Každý moment na všetkých miestach trvá večne v Božej pamäti. Všetko, čo sme žili, všetko, kým sme boli, zostáva v Bohu navždy prítomné. My sa sťahujeme, meníme miesto prebývania, no všetok náš čas má svoj domov v Bohu. Všetci sme migranti, pútnici časom, na svete nemáme domov. Kresťansky vzaté, žiaden priestor ani čas nepatrí nám, všetok priestor i čas je Boží. V takom svete jediným miestom prebývania je vzájomne prejavená láska: „*Čo chcete, aby vám ľudia robili, to robte vy im*,“ učil nás Ježiš. Ak chcete, aby proti vám stavali múry, i vy ich stavajte, ak chcete, aby vás prijali, i vy ich prijímajte. Buďme spolupútnikmi všetkých putujúcich. Tak o kresťanskom bytí premýšľal autor listu Hebrejom: „*Vyznávajú, že sú na zemi cudzincami a pútnikmi*,“ napísal. „*Tí, čo takto hovoria, naznačujú, že hľadajú vlasť.*“ „*Kresťania sa nelíšia od ostatných ľudí ani krajom, ani rečou, ani spôsobom života.*“ Napísal anonymný autor zo štvrtého storočia v liste Diegenetovi: „*Bývajú vo svojej vlasti, ale ako cudzinci. Každá krajina je ich vlasťou a každá vlasť cudzinou. Ženia sa ako ostatní a plodia deti. Sú v tele, ale nežijú podľa tela. Bývajú na zemi, ale domov majú v nebi.*“

Daniel Pastirčák

Listy z Kaplnky | štvrťročník pre Zbor CB v Bratislave KAPLNKA | ročník prvý | číslo 2 | október 2015 | číslo pripravili Jana Camara a Beata Staňáková | svoje príspevky posielajte do 31. decembra 2015 na adresu: janacama@gmail.com, bstanakova@gmail.com | navrh vizuálu Jana Sapáková | číslo graficky pripravila Beata Staňáková | náklady na výrobu jedného výtlačku sú 1 € | len pre vnútornú potrebu Zboru CB Kaplnka

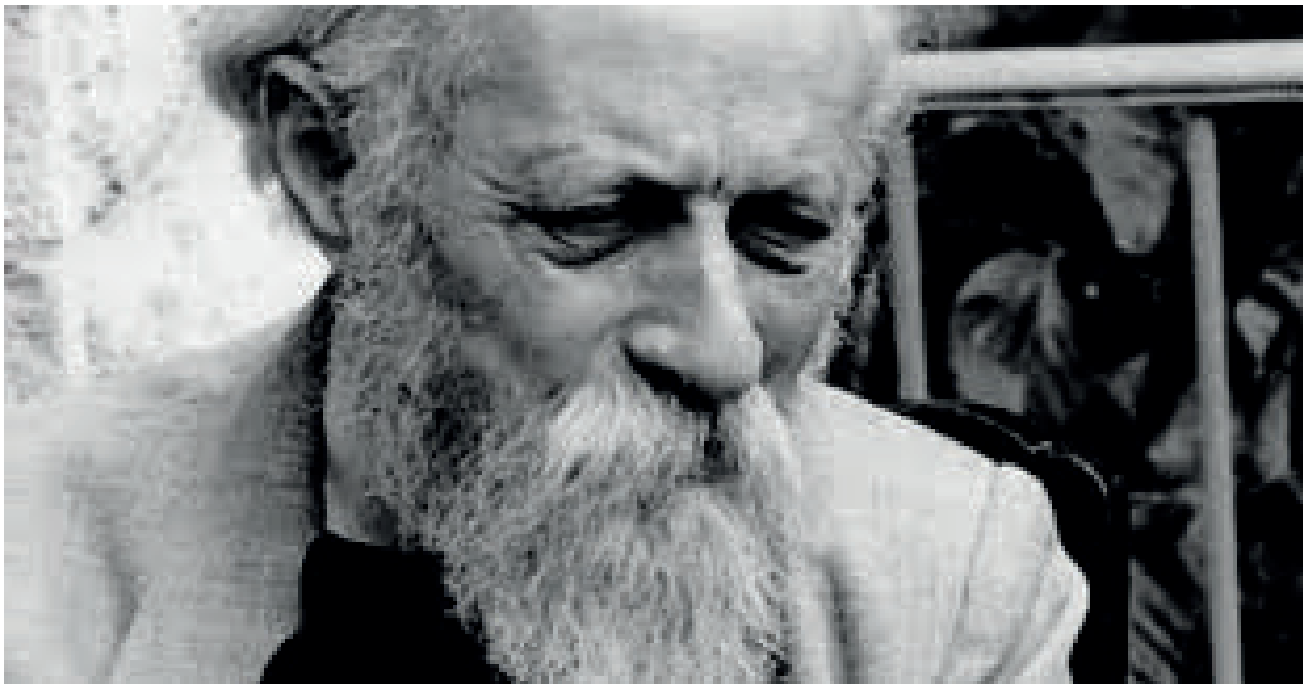

zdroj: http://notablejews.co.uk/project/martin-buber

Matin Buber Ja a ty

Martin Buber patrí nepochybne medzi najuznávanejších mysliteľov minulého storočia. Nanajvýš plodným spôsobom sa v ňom stretávajú, prelínajú a dozrievajú dva prúdy: prúd starej židovskej tradície v jej najľudskejšej duchovnej podobe, ako sa prejavuje najmä v chasidizme, a potom prúd kritického a analytického európskeho filozofického myslenia, ako prišiel k slovu najmä v košatej nemeckej filozofii predminulého storočia. Stručne a krátko povedané: Buber verí i myslí. Verí a myslí nekonvenčne, ale o to hlbšie. V dejinách sa stretávame s množstvom ľudí, ktorí mysleli veľa, ale verili málo alebo vôbec nie. A tak sa výsledok ich myšlienkovej práce neraz podobal dokonale vykonanej pitve: všetko bolo rozpitvané, ale čo zostalo, sa nemalo k životu. Iní verili, ale nemysleli, alebo aspoň nemysleli dosť a do hĺbky. Tak sa to, čo robili, podobalo konaniu liečiteľa, ktorý síce nežne hladí, ale po iba povrchu, do hĺbky nepreniká. Na rozdiel od oboch je Buberovo počínanie čosi ako akcia chirurga, ktorý reže, aby uzdravil, to znamená, že sa svojou kritickou analýzou aj svojou hlbokou, nelacnou nádejou a vierou v moc pravdy pričiňuje o to, aby sa pacient, chorľavé ľudstvo a jeho myslenie aj usilovanie vracali na cestu života. A tak stojí za to pozrieť sa najskôr na jeho život, potom na jeho dielo a konečne na pozadie jeho najzávažnejšej filozofickej práce: Ja a ty.

—— Buberov život

Martin Buber sa narodil roku 1878 vo Viedni do židovskej rodiny. Manželstvo jeho rodičov sa čoskoro rozpadlo a Buber prežil detstvo a dospievanie u starých rodičov v rakúsko-uhorskom Haliči vo Ľvove. Starý otec Salomon Buber bol zámožným bankovým riaditeľom a významným židovským učencom. Venoval sa vydávaniu rabínskych stredovekých výkladov písma (Midraš). Stará mama vo vnukovi prebudila záujem o nemeckú klasickú literatúru. Asi od deviatich rokov dochádzal Buber za svojím otcom do Bukoviny, kde sa prvýkrát stretol s chasidskými obradmi už len vzdialene pripomínajúcimi dávnominulú legendárnu zbožnosť z 18. storočia.

Buber bol vzdelaný v mnohých jazykoch. Ako sa neskôr ukázalo, bol nezvyčajne jazykovo nadaný. Od útleho veku poznal poľštinu, jidiš a nemčinu, učil sa hebrejsky, francúzsky a taliansky, neskôr aj ďalšie jazyky. V Ľvove navštevoval poľské gymnázium a jeho prvé tlačené práce vyšli ešte

Židia na námestí v meste Slomniki, 1918-1933. National Digital Archives

v poľštine. Do konca života sa tiež údajne pokladal za poľského žida. Jednako však svoje ďalšie diela písal už v nemčine, neskôr aj v hebrejčine, hoci len zriedkakedy. Po ukončení gymnázia študoval postupne na univerzitách vo Viedni, Lipsku a Zürichu, a to filozofiu, psychológiu a germanistiku. V nemecky hovoriacich krajinách bolo vtedy zvykom zmeniť počas štúdia niekoľkokrát pôsobisko a putovať od jedného univerzitného mesta k druhému. Ešte pred koncom štúdií založil s priateľmi Židovské nakladateľstvo, a mohol sa tak venovať výskumu chasidskej tradície. Roky pred vydaním knihy Ja a ty strávil Buber v ústraní, kde prežil akýsi osobný prerod, ktorý podľa jeho vlastných slov ovplyvnil celú nasledujúcu tvorbu. Dlhoročné akademické pôsobenie na univerzite vo Frankfurte, kde vyučoval religionistiku, začal roku 1923 tesne po vydaní Ja a ty. V snahe čeliť protižidovským represiám založil Buber v tridsiatych rokoch organizáciu pre židovské vzdelávanie dospelých. Po vyhlásení norimberských zákonov sa dobrovoľne vzdal čestnej profesúry, ktorú získal v roku 1930, a tesne pred tragickou Krištáľovou nocou sa mu podarilo utiecť s rodinou do Izraela.
Jeho životnou družkou sa stala katolíčka a dcéra mníchovského dôstojníka Paula Winklerová, ktorá neskôr publikovala pod pseudonymom Georg Munk. Zmiešaný sobáš bol povolený až po narodení dvoch detí, keď sa Paula Winklerová rozhodla konvertovať k židovstvu. V Jeruzaleme našiel Buber miesto na novovzniknutej Katedre sociálnej filozofie Fakulty humanitných vied. V posledných desiatich rokoch života Buber cestoval po Európe i USA. Dva roky pred smrťou dokončil prácu na svojich zobraných spisoch, ktoré vyšli medzi rokmi 1962 – 1964 v troch zväzkoch. Prvý zväzok obsahuje filozofické spisy, druhý spisy o biblii a tretia časť je venovaná chasidizmu.

Buber sa okrem práce v oblasti filozofie a náboženstva celý život zaoberal prekladom Starého zákona, na ktorom s ním až do jeho smrti roku 1928 spolupracoval priateľ Franz Rosenzweig. Definitívna verzia prekladu, pôvodne určeného pre nemeckých židov, ktorí chceli vo svojom rodnom jazyku pocítiť čo najpôvodnejšie étos hebrejského originálu, vyšiel až príliš neskoro, v roku 1962, pod názvom Die Schrift und ihre Verdeutschung (Písmo a jeho preklad do nemčiny).
Buber zomrel v Jeruzaleme roku 1965.

____ Buberovo Ja a ty
Tento spis, rozsahom pomerne neveľký (v nemeckom znení má v definitívnej podobe len 80 strán), je pravdepodobne Buberovou najvýznamnejšou prácou, určite kľúčovou pre pochopenie jeho myslenia.
Aký je vznik tohto Buberovho kľúčového diela? Zmienil som sa už o tom, akú závažnú úlohu mala pre Buberovo myslenie prvá svetová vojna a rozpad optimistického imanentizmu, ktorým sa prejavila vo vnútri najvnímavejších mysliteľov doby. Pre Bubera to znamenalo rozchod, či čiastočný rozchod s tým riešením základných otázok života a bytia, ako ho ponúkala chasidská mystika, do tej doby jeho hlavná inšpirácia. Žiadny otras dejín by však určite nebol doviedol Bubera k novému pohľadu a predloženému riešeniu, keby nebol býval dávno predtým hlboko zakotvený v biblickom posolstve, menovite v prorockých textoch. Tam sa zreteľne ukazuje, že celé Písmo, a najmä prorocké state sú jedným veľkým rozhovorom Boha s jeho ľudom, teda Izraelom, či jeho poslom, ktorý Božie slovo Izraelu tlmočí. Všetko, čo Izrael koná, je svojím spôsobom ohlas, odpoveď na Božie oslovenie. Biblia ako celok je svedectvom o rozhovore Boha s človekom a človeka s Bohom, teda priestorom komunikácie, ktorej nástrojom je slovo, reč, rozhovor. To sú vlastné korene Buberovho dialogického princípu. Som presvedčený, potom, čo som sa zaoberal Buberom mnoho rokov, že v európskej filozofickej tradícii nie je nikto, kto by tak ako on vyvodzoval svoj myšlienkový systém z hlbín biblického posolstva.
Samozrejme bol pri formulácii dialogického princípu ovplyvnený množstvom mysliteľov, ktorí ho predišli a ktorých poznal. Boli to predovšetkým starí židovskí myslitelia, ktorí v živej viere hovorili s Bohom vo svojich modlitbách, piesňach i liturgických textoch. Z nich potom najmä významní predstavitelia chasidizmu. Im bol Boh živým blízkym „Ty“, ktoré ich obklopovalo, viedlo aj nieslo.
Podobným smerom ako Buber však už vykročilo aj mnoho iných európskych mysliteľov, jeho predchodcov, hoci žiaden z nich tak dôkladne a dôsledne ako on. Zaujímavý je pravdepodobný vplyv dvoch filozofických antagonistov – Sørena Kierkegaarda a Ludwiga Feuerbacha. Kierkegaard, zástanca diskontinuity, bol významným bojovníkom proti Hegelovmu monismu, zatiaľ čo Feuerbach obrátil Hegla s jeho „absolútnym duchom“ tak povediac naruby a došiel k materializmu a ateizmu. Obaja však zdôrazňovali „Ty“, s ktorým sa človek celoživotne vysporiadava. Pre Kierkegaarda to bol Boh, pre Feuerbacha blížny, najmä blížny v núdzi

https://pl.wikipedia.org/wiki/Martin_Buber

vnútornej i vonkajšej. Tento zdanlivo nezmieriteľný rozpor premostil Buber geniálnym rozpoznaním, že v každom ľudskom Ty sa s nami – trebárs skryto – stretáva Ty Božie.
Ako vyzerá časový rozvrh Buberovej vnútornej púte od chasidskej mystiky k dialogickému princípu? Už pred prvou svetovou vojnou pri práci nad chasidskými textami sa Buberovi ich jadro posúva od vnútorného zážitku božstva čoraz viac k transcendentnému náprotivku človeka, ku ktorému sa každý chasid modlí, ďakuje mu, prosí ho o všetko a cíti sa ním stále vedený aj sprevádzaný, obklopený aj opatrovaný. Hlásiaci sa zlom predstavuje práca, ktorú Buber postavil do čela zväzku spisov o filozofii: Daniel – rozhovory o uskutočnení (Daniel – Gespräche von der verwirklichung), ktorá vyšla v roku 1913. Buber tú cituje slávnu vetu F. H. Jacobisa: „Vždy je niečo medzi nami a medzi pravým bytím: cit, obraz alebo slovo.“ Odtiaľ potom Buber vychádza pri rozbore pojmu a ponímania „Ja“.
Šesť rokov po Danielovi, teda v r. 1919, dokončuje Buber prvý náčrt budúceho Ja a ty. Pracuje však na ňom ďalej a definitívnu podobu získava na jar roku 1922. Dielo bolo zverejnené v roku 1923.
Gerhard Wehr, jeden z Buberových životopiscov, si myslí, že základná Buberova formula Ja a ty nie je ani umelo vytvorená racionálnou námahou, ani nebola jednoducho prijatá zhora bez vlastného pričinenia ako náhle omilostenie ducha, ale že ide o niečo, čo si autor „vyslúžil“ či „vyputoval“. To „vyputovanie“ je asi veľmi výstižné: bolo nutné prejsť mnoho vnútorných krajín, neuviaznuť v opojnej sebastrednosti výsostnej mystiky ani sa nerozplynúť v plochom horizontalizme, aby Buber dospel k tomuto riešeniu. A predsa bolo toto riešenie zároveň darovaným priehľadom do tých hlbín nášho súcna, kam neobdarovaný nedohliadne.
Buber vo svojej knihe veľmi šetrí výrazom „láska“. A predsa tu nejde o nič iné než o lásku Božiu k človeku a ľudskú k Bohu a blížnemu. Taká láska býva považovaná za niečo príznačné pre kresťanstvo. Je známe, že Ježiš do nej zhrnul Zákon, keď sa ho na to pýtali (Mar. 12, 28 – 31). Oba príkazy – láska k Bohu (Dt 6, 5) i láska k blížnemu (Lev. 19,18) – sú však výroky zo Starého zákona, ktoré Ježiš iba cituje. Apoštol Pavol potom dodáva: „Kto miluje blížneho, zákon naplnil“ (Rim. 13, 8). Tak je Buberov pohľad aj dielo zároveň prekročením rozporu medzi kresťanstvom a židovstvom, či aspoň naznačením cesty, kadiaľ tento rozpor prekročiť. A to sa dotýka aj islamu. Aj keď tam je všetko ešte oveľa zložitejšie, predsa len islamská „oddanosť do Božej vôle“, ak ju pochopíme naozaj do hĺbky, nemá k biblickej láske k Bohu ďaleko. Buber bol tiež celoživotne zástancom zmierenia Židov a Arabov, čo mu – samozrejme na oboch stranách – prinieslo mnoho nepopularity až nepriazne.
Na záver si dovolím trochu osobnejší tón: Nestretol som sa v celom živote s filozofickým dielom, ktoré by bolo tak blízko jadru biblickej teológie a ktoré by ma tak hlboko oslovilo ako Buberovo Ja a ty. Roky mi pomáhalo preklenúť rozpor medzi filozofiou a teológiou, medzi teóriou a praxou, medzi zakotvením v nadčasových súradniciach a citlivosťou pre úlohy dneška. Buber patrí medzi mojich najvzácnejších učiteľov.

Jan Heller
autor doslovu k českému vydaniu Ja a Ty
spracovala Beata Staňáková

____ Najvýznamnejšie dielo...

... Martina Bubera Ja a Ty je filozoficko-teologickou prácou, ktorá sa zaoberá najhlbšími otázkami ľudských vzťahov, ľudských vzťahov s realitou a ľudských vzťahov s Bohom.
V diele Ja a Ty Buber zaviedol typológiu na opísanie rôznych druhov ľudských vzťahov, do ktorých ľudská bytosť môže vstúpiť. Podľa Bubera ľudia majú dvojaký postoj k svetu, vyjadrený základným konceptom Ja-Ono a Ja-Ty. Tieto koncepty sú kľúčové pre správne pochopenie Buberovej filozofie. Vzťah Ja-Ty zdôrazňuje vzájomnú a celostnú existenciu dvoch bytostí. Je to stretnutie rovnocenných ľudí, ktorí sa spoznávajú ako takí. To je dialóg. Buber tvrdí, že vzťah Ja-Ty nemá štruktúru a obsah, pretože nekonečno a univerzálnosť sa nachádzajú v základoch vzťahu. Akýkoľvek druh predpojatého očakávania alebo systematizácie bráni vzniku vzťahu Ja-Ty. Je to tak, ako keď sa dvaja slobodní racionálni ľudia stretnú a vnímajú jeden druhého ako rovnocenného, potom môže vzniknúť nekonečný počet zmysluplných a dynamických situácií. Napriek faktu, že je ťažké vytvoriť takýto druh vzťahu, Buber argumentuje, že je skutočný a postrehnuteľný. Príkladom vzťahu Ja-Ty v našom každodennom živote je napríklad vzťah: dvoch milencov, dvoch priateľov, učiteľa a študenta.
Zatiaľ čo v Ja-Ty vzťahu sa dve bytosti stretnú a vedú dialóg, vo vzťahu Ja-Ono sa subjekty stretnú, ale nepodarí sa im nadviazať dialóg. Vo vzťahu Ja-Ono bytosť konfrontuje inú bytosť, a tým, že ju objektivizuje, nedokáže ju rozpoznať ako rovnocennú. To znamená, že vo vzťahu Ja-Ono individuálna bytosť zaobchádza s vecami aj s ľuďmi ako s objektmi, ktoré majú byť použité a zažité skúsenosťou: sú prostriedkom na dosiahnutie cieľa. Žijeme v realite tohto sveta a chceme, do istej miery, manipulovať prírodou, napr. využiť zdroje, aby uspokojovali naše potreby, a niekedy použiť ľudí ako pro-

striedok na dosiahnutie cieľa, napr. zobrať si taxík z miesta A do miesta B. Vzťah Ja-Ono napĺňa naše základné potreby. Buber vedel, že ľudská existencia je založená na oscilácii medzi Ja-Ty a Ja-Ono vzťahmi a že skúseností Ja-Ty je menej a neobjavujú sa tak často. Je tiež dôležité zdôrazniť, že Buber odmieta akýkoľvek ostrý dualizmus medzi vzťahom Ja-Ty a Ja-Ono. To znamená, že pre Bubera ide vždy skôr o vzájomné pôsobenie medzi Ja-Ty a Ja-Ono než o vzťah buď-alebo medzi týmito základnými konceptmi. Ja-Ty vzťah vždy skĺzne do vzťahu Ja-Ono, ale vzťah Ja-Ono má vždy potenciál stať sa vzťahom Ja-Ty. Treba upozorniť na skutočnosť, že táto oscilácia je veľmi významná, pretože je zdrojom transformácie; znamená to, že cez každé Ja-Ty stretnutie sa Ja transformuje, a to ovplyvňuje vyhliadku Ja z Ja-Ty vzťahu a budúcich Ja-Ty stretnutí. Ak človek dosiahne tento model bytia vo svete na akýkoľvek krátky čas... potom ideálne, tento model bytia... transformuje život človeka, aj keď je už „späť vo svete".

Je dôležité poznamenať, že pre Bubera Ja ontologicky neexistuje pred vzťahom, to znamená, že nemôže byť Ja, bez toho, aby sa nevzťahovalo k Ono alebo k Ty. Intersubjektivita vzniká iba vtedy, keď existuje vzťah, či už je tento vzťah druhu Ja-Ono alebo druhu Ja-Ty. Vzťah Ja-Ty je sférou kde Ja vytvára vzájomné vzťahy, zatiaľ čo vzťah Ja-Ono je sférou, kde Ja vytvára asymetrické vzťahy so svetom a/alebo iným Ja – obe tieto sféry umožňujú vznik intersubjektivity. Tento postoj možno vysvetliť pomocou jednoduchého príkladu: predstavte si ľudské bytosti zbavené všetkých interakcií s fyzickou realitou a inou ľudskou bytosťou od okamihu narodenia. Mohli by sme predpokladať, že táto ľudská bytosť bude vedieť povedať Ja? Rozhodne nie. Tento vhľad nie je vlastne Buberov, ale Kantov, je niečím, čo prestupovalo nemecký post-kantovský idealizmus. Buber naň nadviazal a vypracoval majstrovský koncept.

Dielo Ja a Ty bolo napísané v období veľkého intelektuálneho a sociálneho napätia v Nemecku. Takéto napätie je zdrojom vzniku situácie vážneho konfliktu: konfliktu medzi ľudstvom a Bohom; medzi človekom a prácou a medzi ľuďmi navzájom alebo, ako to Buber povedal v neskoršej knihe, „medzi človekom a človekom".

Prvý a najzákladnejší konflikt panuje medzi ľudstvom a Bohom. Buber označuje Boha ako konečné alebo večné Ty, a jediný spôsob, ako človek môže nadviazať vzťah s Bohom, je skrze vzťah Ja-Ty, pretože tento vzťah je založený na stretnutí s veľmi hlbokým významom a nekonečným obsahom. Vzťah Ja-Ono nikdy nemôže úspešne fungovať vo vzťahu medzi človekom a Bohom, rovnako ani Boha nikdy nemožno vnímať ako objekt, lebo Boh nikdy nemôže byť ľudskou bytosťou oslovovaný „zhora".

Buber nehovorí o Bohu ako o tom, v ktorého máme veriť. Namiesto toho hovorí o Bohu, s ktorým môžeme žiť. Boh, ktorý by mal túžby, kvality, plány, to, čo sa mu páči-nepáči tak, ako si my predstavujeme, je pre neho Ono-Boh, subjekt špekulácií, ale nikdy nie Ten, ktorému osobne povieme Ty. Rovnako je viditeľné vo vzťahu Ja-Ty aj starostlivé odmietanie každého pokušenia považovať Boha za objekt: „To Bytie, ktoré nás konfrontuje okamžite a neustále tvárou v tvár, to Bytie, ktoré správne môže byť len oslovované, nie vyjadrované." V tejto perspektíve teda Boh nie je entita, v ktorú treba iba „veriť", s ktorou nie je možná žiadna skutočná komunikácia; ale v rámci tohto pohľadu je Boh entita, s ktorou ľudská bytosť „žije" a s ktorou skutočná komunikácia je, nielenže možná, ale nevyhnutná – to znamená existuje skutočná komunikácia medzi ľudskými bytosťami a Bohom, vždy existuje dialóg medzi človekom a Bohom.

Podľa: W. J. Morgan & Alexandre Guilherme: I and Thou: The educational lessons of Martin Buber's dialogue with the conflicts of his times (2010) preložila a spracovala B.S.

____ Úryvky z knihy Ja a Ty

„Svět je pro člověka dvojí, neboť i jeho postoj je dvojí.
Postoj člověka je dvojí, neboť i základní slova, která může pronést, jsou dvě.
Základní slova nejsou jednotlivá slova, nýbrž slovní dvojice.
Jedním základním slovem je slovní dvojice Já-Ty.
Druhým základním slovem je slovní dvojice Já-Ono, přičemž místo Ono
lze říci i On nebo Ona, aniž by se tím základní slovo měnilo.
A tak je i lidské já dvojí.
Neboť já základního slova Já-Ty je jiné než já základního slova Já-Ono."

„Člověk, jemuž říkám ‚ty', není předmětem mé zkušenosti. Ocitám se však ve vztahu k němu, ve svatém základním slově. Teprve když z něho vystoupím, je tento člověk znovu předmětem mé zkušenosti. Zkušenost mě vzdaluje mému Ty."

„Víme, že melodie není jen něčím, co se skládá z tónů, verš jen něčím, co se skládá ze slov, a ozdobný sloup jen něčím, co se skládá z linií. Víme, že to všechno musíme takřka roztrhat a rozškubat, máme-li proměnit jednotu v mnohost. Stejně je tomu s člověkem, jemuž říkám ‚ty'. Mohu se zaměřit na to, abych poznal barvu jeho vlasů nebo barvu jeho řeči či barvu jeho dobroty, a musím si tak počínat znovu a znovu; ale on přitom přestává být Ty."

„Ten, kdo má své stanoviště ve vztahu, účastní se skutečnosti, to znamená: bytí (Sein), které není ani pouze jeho, ani není pouze mimo něj. Veškerá skutečnost je působení, jehož se účastním, aniž bych si je mohl přivlastňovat. Kde není účasti, tam není skutečnosti. Kde si přivlastňuji, tam není skutečnosti. Účast je o to dokonalejší, oč bezprostřednější je styk s ‚Ty'."

„Prodloužené linie vztahů se protínají ve věčném Ty. Každé jednotlivé Ty je průhledem k němu. Prostřednictvím každého jednotlivého Ty oslovuje základní slovo věčné Ty."

pokračovanie na str. 8

Juraj Jordán Dovala

„mali by sme objaviť pôst duše“

Za najväčšie riziko považuje našu prejedenosť a rozmaznanosť. Práve tie sa podľa neho najviac podpisujú pod to, ako sa správame k utečencom. O nich, ale aj o hudbe, či budúcnosti cirkvi sme sa rozprávali s Jurajom Jordánom Dovalom.

Ste biskup Československej cirkvi husitskej, a zároveň vášnivý milovník metalu. Čím vás tento hudobný žáner tak obohacuje?

= Spresnil by som to, som milovník hudby – vážnej, folkovej, alternatívnej, rockovej – a metal je pre mňa jej dôležitou súčasťou. Obohacuje ma hlavne svojím existencializmom, pravdivosťou výpovede o stave sveta, heroizmom, drsnosťou a – divili by ste sa – dokonca spiritualitou. Sám som hudobník, takže obdivujem aj jeho technickú stránku.

Prečo sa ho podľa vás kresťania tak často boja? A v čom sa v tomto svojom strachu mýlia?

= V tomto smere zohráva veľkú rolu aj póza mnohých kapiel, revolta a predstieraná tvrdosť. Zoberte si legendárnu kapelu Kiss. Kresťania z nich boli vždy vydesení, lebo mali pomaľované tváre a vyplazovali jazyky. Čítal som články jedného pastora, ktorý písal, akí sú to satanisti a uctievači diabla. Úplné nezmysly. Kiss je poprocková skupina, ktorú v rádiu nerozoznáte od Elánu – keby Ráž spieval anglicky. Existujú samozrejme aj satanistické kapely, ktoré sa vyžívajú v hlásaní zla a sami ho páchajú. Tie však patria skôr na psychiatriu, alebo do kriminálu. Strach zo zdravého metalu nikto mať nemusí. Navyše, za posledných desať rokov vzniklo množstvo kresťanských metalových kapiel, a to aj dynamického, thrashového charakteru, takže dnes už existuje aj rozvinutý žáner „gospelový metal“.

Nie je za tým strachom možno aj obava z akéhosi kontaktu s temnotou? Pýtam sa na to aj preto, lebo ma zaujíma, či aj vy vnímate určité „zosladnutie“ kresťanstva – čo sa okrem iného prejavuje napríklad aj v obvyklej hudobnej kostolnej produkcii, ktorá je často veľmi banálna. Považujete to za problém?

= Za problém to nepovažujem, ale priznám sa, že niekedy mi gospelové skupiny svojimi textami pripomínajú popevky za éry vlády jednej červenej strany a socialisticko-budovateľskú agendu. Je ľahké zložiť text, ktorý kvázi oslavuje Ježiša, opakuje sa v ňom, že Ježiš nás miluje, a tým to končí. Ale absentuje v ňom akákoľvek invencia, tvorivosť, umelecký rozmer a hlbšia rovina viery. Kresťanstvo je hlbina, skutočná hlbina. Dotyk tajomstva Božej Trojice a jej neuchopiteľnosti. A to mi pri klasickej gospelovej tvorbe často chýba.

Hovoríte o hlbine. V čom je pre vás osobne najťažšie nasledovať Krista?

= Kristus bol vtelený Logos, Boží Syn, ale žil tu na zemi ako obyčajný človek. Potreboval sa poškrabať, keď ho svrbelo ucho, jedol, pil, áno, aj víno, a denne vykonával potrebu. Bol nesmierne ľudský, čo mu farizeji často vyčítali. A pre túto jeho ľudskosť nedokázali ani prijať a uveriť, že ON je skutočne Kristus, Pomazaný, zasľúbený Mesiáš. Najťažšie je nasledovať Krista v jeho prirodzenosti. Úplne mu otvoriť svoje srdce, oddať sa mu. Aby jeho láska, jeho svetlo a jeho milosrdenstvo vládlo v mojej duši. Dobre to vyjadril Ján Krstiteľ, keď o Kristovi povedal: ON nech rastie a ja sa umenšujem.

A v čom je podľa vás pre Európana 21. storočia najťažšie nasledovať Ho?

= Súčasný európsky človek je rozmaznaný a prejedený. To vnímam ako veľké riziko. Strácame citlivosť pre potreby druhých. Zvykli sme si na štandard, ktorý v minulosti nikdy nebol: všetko máme, všetko potrebujeme, ničoho sa nedokážeme zrieť. Polovica sveta hladuje a my si žijeme svoje životy. Utečenci z vojnou postihnutých oblastí nás prosia, plačú, volajú o pomoc a my riešime, či otvoríme dvere, aby sme pár z nich pustili do nášho nedotknutého raja. Či z nášho nadbytku a blahobytu neubudne pár omrviniek. Kristus plače, keď toto vidí.

Mal by dnešný človek opäť objaviť pôst? Ako sa zbaviť toho strachu zo „zriekania sa“?

= Človek 21. storočia by mal opäť objaviť nielen čaro pôstu, ale skromnosti a spokojnosti s tým, čo máme. Žijeme v luxuse, o akom sa zvyšku sveta môže iba snívať, a aj tak sme nešťastní a nespokojní. Zdravá askéza a pôst – ktorý nechápme len ako zrieknutie sa piatkového rezňa – sú dôležitou súčasťou kresťanskej cesty. Ide v prvom rade o to, aby sme sa dokázali naučiť umenšovať svoje ego, svoje nároky a svoje ambície, to je pôst duše.

Ostanem ešte pri utečencoch. Je za nenávistnými statusmi, ktorých sme posledné dni svedkom, len neochota zrieť sa časti nadbytku?

= Samozrejme, že ľudia majú obavy. To je pochopiteľné a rozumiem im. Situácia je vážna a je nutné riešiť príčiny, aby sa udalosti dali do poriadku. To mnohí nechápu, pohybujú sa len v extrémnych polohách myslenia: strieľať všetkých na hraniciach vs. majme neobmedzene otvorenú náruč. Podľa mňa sa musí vyriešiť prvotná príčina migrácie a v momentálnej situácii musíme vedieť byť solidárni. Odmietam prejavy xenofóbie a nenávisti. Ak je niekto taký bezcitný, že sa teší z utopených malých detí, lebo vraj by našu spoločnosť „znečistili“, tak je u mňa egoistickým blbcom.

Pápež František súčasnú utečeneckú situáciu prirovnáva k tretej svetovej vojne. A my máme to šťastie, že nie sme na bojisku. Stotožňujete sa s týmto výkladom?

= Pápež František vyzýva k maximálnej solidarite a pomoci tým, ktorí to potrebujú. S tým sa stotožňujem. Tým, ktorí utekajú pred vojnou, sme povinní podať pomocnú ruku. Politici a štát musia odlišovať ekonomických migrantov od vojnových, to je ich úloha. A musia tiež nachádzať konkrétne riešenia, lebo dlhodobo je takáto situácia neudržateľná. Podľa mňa sa ľudia do veľkej miery – a z veľkej časti aj oprávnene – boja preto, lebo sa všade hovorí o tom, že multikulturalizmus zlyhal. Ako to vidíte vy? A ako by sme sa mali poučiť do budúcna?

= Chráňme si svoje hodnoty a vyžadujme aj od ľudí, ktorí u nás nájdu domov, aby ich ctili a rešpektovali. Toto musí by základná premisa. A nebuďme vystrašení z toho, že je niekto moslim. Poznám mnohých moslimov, žil som pol roka v Izraeli, väčšina moslimov sú ľudia ako my, nekonfliktní a slušní. Verím v silu ľudskosti a dobra. Na margo multikulturalizmu, na Slovensku sa nikto nemusí obávať o „stratu identity“, pretože tu migranti nemajú záujem zotrvávať a žiť vo väčšom meradle.

Je však pravdepodobné, že príliv utečencov nám naozaj zníži nielen životnú úroveň, ale aj bezpečnosť. Prečo by sme to riziko mali napriek tomu podstupovať? A ako toto podstúpenie rizika vysvetliť tým, ktorí ho považujú za nerozumný idealizmus?

= Európa nie je nafukovacia a nemôže pojať neobmedzený príliv ľudí. Preto musia konať politici a hľadať riešenia. V prvom rade musí medzinárodné spoločenstvo zasiahnuť proti tzv. Islamskému štátu. Veď je to klon nacizmu, páchajú to isté, čo nacisti: vraždia, zotročujú, znásilňujú bezbranných. Aj proti Hitlerovi musel povstať svet, aby zastavil jeho šialené besnenie. Ani teraz niet inej cesty, ako sa spojiť a spacifikovať toto démonské zlo. Tým by sa vyriešila situácia aj pre väčšinu Sýrčanov a Európa by si mohla vydýchnuť. Opäť však hovorím: pomáhať tým, ktorí prišli, je kresťanské a ľudské.

To, ako sa postavíme k utečencom, do veľkej miery ovplyvní podobu Európu v budúcnosti. No zaujímavé je zamýšľať sa i nad tým, ako bude vyzerať cirkev. Ako si ju vy predstavujete o takých tristo rokov?

= V Betánii boli dve sestry: Marta a Mária. Marta sa starala o hostí, Mária sedela pri Kristových nohách a počúvala. Akcia a kontemplácia. Kresťanská cirkev musí byť továrňou na ľudskosť. Tak ako v minulosti musí budovať nemocnice, školy, hospice, domovy dôchodcov a sociálne centrá. To je jej samaritánska úloha a poslanie. To je evanjeliová Marta. Ale zároveň musí byť priestorom spirituality, kde sa bez prestania ozýva Kristovo slovo o viere, nádeji a láske. Cirkev ako priestor stretávania, modlitby, sviatostí, liturgie a kontemplácie Krista. Ak cirkev nebude Martou a Máriou, bude chradnúť. Je to na nás.

Čo považujete za najväčšiu slabosť a pokušenie cirkví v dnešnej dobe?

═ Narcizmus, zahľadenosť do seba samých, nepochopenie sveta, ustrnutie v čase. Často mám pocit, že cirkvi sú tu pre vlastné bunky, spoločenstvá a obce, kde si žijú svoje uzavreté príbehy, hádky a intrigy... Ale spoločnosti, potrebám obyčajného človeka, ani hlbšej spiritualite nerozumejú. Ak sa to nezmení, ľudia budú odchádzať a hľadať inde. Na Slovensku to nie je také citeľné, ale v Česku a západných krajinách kostolné lavice zívajú prázdnotou.

Každopádne, neveriacich treba pozorne počúvať. Spomínate si na nejaké otázky od ateistov či agnostikov, ktoré vás naozaj zaskočili? A prípadne vám aj prehĺbili vieru?

═ Veľmi ma v živote obohatili iné náboženské systémy a skutočne mi pomohli prehĺbiť kresťanskú identitu. Preto v mojej knižnici nechýbajú posvätné knihy svetových náboženstiev ako Korán, Talmud, Bhagavdgíta, Tao te ťing, budhistické spisy. Ale aj múdre knihy bratov ateistov. Naša viera nemá byť opancierovaný hrad, ale otvorený areopág, kde sa stretávajú myšlienky. Najťažšie otázky sa týkajú ľudského utrpenia, smrti malých detí, nevinných obetí počas vojen, genocíd a prírodných katastrof. Boh, ktorý je láska, nechce zlo, ale aj tak to dopúšťa. Stopercentne uspokojivé odpovede na záhadu menom svet zatiaľ nikto nedal. Ani my veriaci, ani ateisti.

Čo vy osobne považujete za najkľúčovejšie na modlitebnom živote?

═ Hlbinu. Ísť do vnútra. Modliť sa a meditovať srdcom. Mladí ľudia chodia hľadať do Indie to, čo vždy bolo a je súčasťou kresťanskej tradície. Nepoznajú apofthegmaty púštnych otcov, nepoznajú majstra Eckharta, Hildegardu z Bingenu, Jána z Kríža, Teréziu z Avily, Jana Husa, mystiku Komenského, preto potrebujú objavovať nový svetadiel. V tichu a posvätnom chráme duše sa stretávame s Bohom.

V akom smere s Bohom najväčšmi zápasíte?

═ Priznám sa, že sa snažím nezápasiť. Tým, že poznám dobre aj budhizmus, taoizmus a iné múdre cesty ľudskej spirituality, mám obraz Boha vo svojej duši zasadený v širšom kontexte. V tom, čo najlepšie vystihuje apofatická teológia – o Bohu vieme to, čo nie je, nie to, čo je. Moja každodenná modlitba je: Bože, buď vôľa tvoja. Nech veci plynú v Božej réžii, nie v mojej. Prijať Božiu hru a náladu a splynúť s ňou prináša človeku šťastie a naplnenie. Niet sa proti čomu búriť, niet s kým zápasiť. Svet je v Božích rukách a ja spievam o Božej múdrosti, láske a kráse.

Rozhovor pripravila Iveta Grznárová

pokračovanie zo str. 5

„Člověk, který se uvědomil sebe jako já, tj. člověk, který říká ‚Já-Ono', se staví před věci, nikoli tváří v tvář věcem v proudu vzájemného působení. Sklání se nyní s objektivizující lupou a pronikavě si prohlíží jednotliviny, nebo je s pomocí objektivizujícího dalekohledu při svém rozhlížení pořádá v scenérii; izoluje je ve svém pozorování, aniž by pociťoval jejich výlučnost, nebo je spojuje v tomto pozorování, aniž by dospíval k pocitu vesmírnosti. Vždyť pocit výlučnosti lze nalézt jenom ve vztahu, pocit vesmírnosti pak jenom z hlediska vztahu."

„Moment setkání není ‚zážitkem' (Erlebnis), který se probouzí ve vnímavé duši a blaženě se sám v sobě dovršuje: zde se s člověkem něco stává. Někdy je to jako lehký nádech, někdy jako zápas, ale vždycky se něco stane. Člověk, který vystupuje z bytostného aktu čistého vztahu, má teď ve své bytosti něco více, podstatný přírůstek, o němž předtím nevěděl a jehož původ není s to náležitě označit."

„Mezi ‚Já' a ‚Ty' není žádná soustava pojmů, žádné předchozí vědění a žádná představivost; a sama paměť se proměňuje, protože přechází z izolovanosti do jednoty celku. Mezi ‚Já' a ‚Ty' není žádný účel, žádná chtivost a žádné předjímání; a sama touha se proměňuje, protože přechází ze snu ve skutečnost. Každý prostředek je překážkou. Jenom tam, kde se všechny prostředky hroutí, dochází k setkání."

„Tento vztah (k Bohu) však není vztahem vedle jiných vztahů; je všezahrnujícím vztahem, do něhož se vlévají všechny proudy, aniž by proto vyschly. Moře a proudy – kdo by tu chtěl oddělovat a určovat hranice? Je tu jen jediné proudění od ‚já' k ‚ty'."

„Svět není božskou hrou, je božským osudem. Že je svět, že je člověk, že je lidská osoba – že tu jsme ty a já –, to má božský smysl."

„City jsou něco, co ‚máme'; láska se děje. City přebývají v člověku, ale člověk přebývá ve své lásce. To není metafora, nýbrž skutečnost: láska nevězí v já v tom smyslu, že by ‚Ty' bylo pouze jejím ‚obsahem', jejím předmětem; láska je mezi ‚Já' a ‚Ty'."

„Vždycky víš ve svém nejhlubším srdci, že potřebuješ Boha více než všechno ostatní; ale zdalipak také víš, že Bůh potřebuje v plnosti své věčnosti tebe, ano, tebe? Jak by mohl existovat člověk, kdyby ho Bůh nepotřeboval, a jak bys mohl existovat ty? Ty potřebuješ Boha, abys byl, a Bůh potřebuje tebe právě k tomu, co je smyslem tvého života."

Úryvky z knihy Martina Bubera Ja a Ty vybrala B. S.

Janka Belišová

rozhovor s Jankou Belišovou o hudbe v Kaplnke

Na Cukrovej hrávala na organe, v A4 hrá na klavír. Koordinuje skupinku, ktorá sa stará o hudbu v Kaplnke.

Ako vznikala skupinka, ktorá sa stará o hudbu?

= Podvečerné bohoslužby vznikali pred šiestimi rokmi. Bolo potrebné rozdeliť si úlohy, okrem iného sa hľadal človek, ktorý by mal na starosti hudbu, čo v tom čase znamenalo sprevádzať spievajúcich ľudí na organe. Nemala som vtedy veľmi dobré obdobie a po Johankinom úraze mi bolo ešte horšie. Smutno mi bolo, vôbec som nemala chuť byť na Cukrovej ako vo výklade vystrčená vpredu pri organe. Keďže nikto sa tejto úlohy nemohol zhostiť, súhlasila som, že kým sa niekto nenájde, budem to robiť.
Stalo sa však niečo, čo som neočakávala. Keď som si sadla za organ a hrala, tak som z toho mala radosť. Radosť. Striedali sme sa s Danielom Matejom, ale ten je veľmi vyťažený. Niekedy pomohla Iveta Novotná.

Hrávala som na organ, ľudia však spievali dosť slabo. Ako prvá vznikla potreba podporiť spev. Bolo treba urobiť niečo, aby ľudia spievali smelšie. Vtedy výrazne pomohli dievčatá: napríklad krásne spievajúca Hana z Belgicka, ktorá bola v tom čase na Slovensku, Zuzka Číčelová, Mirka Rusnoková a ďalšie. Sedávali na lavičke za organom a ťahali ostatných. Ešte sme nemali Juraja Adamuščina. Už si presne nepamätám, kedy sa objavil a začal spolupracovať Roman Harvan, alias Harry.
A tak prišlo obdobie Telesa, ako sme nazvali hlúčik ľudí okolo organu. Teleso tvorilo dosť veľa mladých dievčat: Anička Tölgyessyová hrávala na flautu, niekedy aj dvojhlasne s Katkou Juríkovou, Hanka Juríková hrávala na violončelo, Zuzka Juríková občas na husličky. Do Telesa chodievala hrávať aj Mária Turanská na gitare. Neskôr sa k nám pridala s husličkami Zuzka Cenkerová a kde sa vzal, tu sa vzal aj Robko Kolář s trúbkou a absolútnym sluchom, Roman Harry priviedol kolegu kontrabasistu Lumíra. Skúsenejším hráčom skvelú službu urobili Taize partitúry s úpravami pre jednotlivé hudobné nástroje, tým menej skúseným Harry vymýšľal jednoduché hudobné party a tým najskúsenejším stačil hudobný nástroj a uši.

Koľko piesní vieme už spievať?

= Bolo obdobie, keď sme sa učili veľa nových pesničiek. Spevácka a hudobná skupinka sa stretávala pred bohoslužbami pri organe a učili sme sa nové piesne, aby sme ich mohli naučiť ostatných.

Na začiatku sme spievali asi 20 piesní, teraz spievame vyše 60 Taizé piesní, asi 10 piesní z Kancionála a pribudlo nám aj niekoľko piesní od Daniela Pastirčáka.

Prečo spievame Taizé piesne? Ako vyberáš nové Taizé piesne? Alebo: kto vyberá nové piesne?

== Niektorým sa zdajú Taizé piesne smutné, málo veselé. Myslím si, že je to tak: máme rôzny vkus a rôznym ľuďom vyhovuje rôzny typ hudby a vôbec kultúry.
So skupinkou ľudí, ktorá rozbiehala podvečerné bohoslužby (neskoršiu Kaplnku), sme sa zhodli na tom, že k typu bohoslužieb, aký vytvára Kaplnka, to znamená, že súčasťou bohoslužieb je čas vyhradený na meditáciu v tichu, v ktorom sa snažíme prenikať do hĺbky vlastného srdca, že k tomu sa hodia veľmi jednoduché meditatívne Taizé piesne.
Samozrejme, je tu priestor pre rozšírenie repertoáru našich piesní napríklad o vlastnú tvorbu aj o iné zdroje piesní (židovské, stredoveké, renesančné...). Na podvečerných na Cukrovej sme spievali aj piesne z Kresťanského spevníka, prechodom do A4 sa toto vytratilo. Hľadanie nových piesní si vyžaduje dosť veľa energie a vlastne aj vedomostí, ako je to s autorskými právami. Neviem, či môžeme len tak spievať nejakú pieseň, ktorú nájdem na internete. Ak je v inom jazyku, treba ju preložiť, a to sa tiež nemôže len tak. Napríklad licenciu na preklad Taizé piesní do slovenčiny aj na komponovanie sólových častí má spoločenstvo jezuitov a jezuitský kňaz Vlasto Dufka. Vďaka nemu sme sa dostali k Taizé partitúram, niekoľkokrát prišiel podporiť naše bohoslužby hrou na hoboji.

Posledný rok si v Kaplnke užívame improvizovanú hudbu aj pred bohoslužbami aj počas meditácie. Kto našiel energiu a odvahu na túto zmenu?

== Najprv to bolo tak, že počas meditácie sme púšťali hudbu z vybraného cédečka. Na slávnostných bohoslužbách hrali pozvaní hostia. Napríklad Jožko Lupták. Alebo Boris Lenko, Marián Varga, Daniel Matej, PJoni, Harryho brat a mnoho ďalších hudobníkov.
Ak ma pamäť neklame, prvá improvizovaná hudba počas meditácie zaznela preto, lebo nikto nepriniesol cédečko a nebolo čo pustiť na meditáciu.
A tu prichádza na scénu konečne aj gitarista a klavirista Mišo Tölgyessy, ktorý si úplne sadol s Romanom Harvanom a stali sa výbornou dvojicou, ktorú občas doplní niekto iný (Robko Kolář, Zuzka Cenkerová, či pozvaní hostia, často Romanovi kolegovia a kamaráti).
Roman si trúfa spájať muzikantov rôznych žánrov. A tak sa niekedy na našich bohoslužbách stretnú muzikanti, ktorí ešte spolu nehrali a improvizujú. A znie to výborne.

Janka, na čo sa ti hrá lepšie, na organ alebo na klavír? Dá sa porovnať hra na organ na Cukrovej s hrou na klavír v A4?

== Klávesy sú rovnaké, ale je to úplne iný typ hrania.
Na Cukrovej bol organ výborný, je tam velikánsky priestor, zvuk je stabilný, znie dlho, nesie sa v priestore, je slávnostný a evokuje tradičný kostol.
V A4 som si obľúbila pianíno. Je civilnejšie. Pri hre na pianíne stlačíš klávesu a zvuk odchádza. Musíš ten strácajúci sa zvuk vyplniť ďalšími tónmi, viacej pracovať prstami, aby ďalšie tóny vstupovali do priestoru. Som klaviristkou, hra na pianíne je pre mňa pestrejšou. Organ, to je pomalý reťazec akordov, ktorými podfarbuješ, nesieš spev. Pianíno je živšie. A to v A4 má veľmi pekný zvuk. Akurát sa veľmi rozlaďuje. V A4 je vlhko, klavír sa presúva. Paľo Tima ho pravidelne ladí a hnevajú ho nepriaznivé podmienky, záleží mu na zvuku nášho klavíra. Klavír, teda pianíno, je darom od Zuzany Mojžišovej, Paľo Tima urobil generálnu opravu, pianíno vraj nikdy predtým nebolo ladené...

Aké aktuálne problémy rieši skupina, ktorá sa venuje hudbe?

== Hudba v Kaplnke, to sú dve línie. Jednak sú to piesne, ktoré spievame a ktoré lepšie znejú, ak hrá nielen klavír, ale aj husle, violončelo aj iné nástroje a k tomu krásne ľudské hlasy. Tam je naším najväčším problémom, že nemáme ďalších klaviristov a občas to prežívam ako záťaž, že ma nemá kto zastúpiť. Obrovským darom je Juraj Adamuščin so svojím hlasom, ktorý podvihol našu úroveň na ďalší level. No chcelo by to ešte popracovať s ostatnými ľuďmi, učiť sa spievať menej známe i celkom nové pesničky, učiť sa ďalšie hlasy, lebo vtedy Taizé piesne vyniknú najkrajšie. No a to by chcelo veľkú dávku energie niekoho, napríklad mňa, ale ja ju väčšinou nemám.
Druhá línia je hudba k meditácii, väčšinou improvizovaná. Takmer úplne nahradila púšťanie cédečiek. Okrem spomínaných ľudí pribudol Matej Starkov, vlastne aj ja a pozvaní občasníci. Niekedy mi je ľúto, že improvizácie, ktoré znejú počas bohoslužieb, nie sú kvalitne nahrané, občas vzniknú hotové skladby a ľudia prichádzajú za hudobníkmi pýtajú sa, čo to hrali, že to bolo veľmi pekné. Sú také pekné, že človek má chuť si ich niekedy ešte vypočuť. Ale možno aj to, že tá krása je určená len pre jedinú konkrétnu chvíľu, dodáva meditačnej hudbe zvláštnu silu.

Ako hodnotíš skupinku, ktorá sa venuje hudbe? Ako vnímaš svoju úlohu v tejto skupinke?

== Keď sa obzriem späť, niekedy sa sama čudujem a prizerám sa ako taký divák, akými úžasnými premenami prechádza kaplnková hudba a akých talentovaných, tvorivých a slobodných ľudí pritiahla.

Hovorí sa tomu požehnanie, však?

== Keď som do toho šla, mala som predstavu, že to bude na pár mesiacov. Nikdy som netúžila robiť organistku v kostole, ani nič podobné. Ale nebol nikto iný, kto by si túto úlohu zobral, tak som ju prijala. Človek sa musí „položiť na vodu a odovzdať sa“. Vieš robiť mŕtvolu na vode? Ja to robím

veľmi rada. Ak sa vode odovzdáš, si pokojná a veríš jej, tak ťa nesie. Ak dostaneš strach a začneš sa metať, tak sa začneš potápať a musíš vynaložiť oveľa viac námahy, aby si sa udržala nad hladinou. Podobne mi to pripadá aj vo vzťahu s Bohom v situáciách, v ktorých sa „topíme“. Boh je tá voda.

Občas niekto povie, že držím a usmerňujem hudobnú skupinu. Ale mne to príde, že to nie je pravda.
Áno, zodpovednosť asi prežívam najväčšiu, viem, že musí niekto v nedeľu hrať, a ak to nebudem ja, tak musím niekoho zohnať. Ale to podstatné, krása, radosť, hĺbka, noví ľudia, nové nápady, improvizácie, priateľstvo medzi nami, to prichádza ako dar. Povedalo by sa, že to ide samo. Ale nechcem to zľahčovať. Je to požehnané. Nie je to prácne ani úmorné. Ako sa aj v Biblii v Príslovia 10:22 píše: „Požehnanie Hospodinovo je to, čo obohacuje a nepridáva s ním trápenia.“

Keď sa dívam dozadu na tých šesť rokov, tak vidím, čo narástlo. Je to povzbudivý pohľad. Pohľad na malý zázrak. V mojom živote sa skoro všetko dôležité deje takto. Akoby samo. Ale ja viem, že to nie je samo.

A ešte dôležitá vec.
Chodievali sme na Cukrovú. Mnohí ľudia, ktorí sú na Cukrovej roky, majú svoju úlohu a plnia si ju dobre. Hudbu robila Milica, potom Milenka, Dáša a iné organistky. A iní ľudia robili všeličo iné pre plynulý chod bohoslužieb. Ja som roky nerobila nič. Len som tak pohodlne prišla, sadla si do lavice a vypočula kázeň, hudbu. Príjemné. Pohodlné.
Odrazu mám aj ja nejakú úlohu. A to mi pripadá veľmi dobré. Človek je tak bližšie. Bližšie aj k spoločenstvu, aj k Bohu. Cíti zodpovednosť voči ľuďom, voči Bohu. Viac si uvedomujem, čo všetko sa musí urobiť, koľko ľudí musí spolupracovať, aby bohoslužby fungovali. Keď sa na tom aktívne podieľam, sú to oveľa viac „moje“ bohoslužby ako keď som iba návštevníčka a sympatizantka. Už to nie je tak, že niekto ti to pripraví a ty si to vychutnáš a zatlieskaš, že fajn, pekne urobili pre nás. A je to aj prejav vďačnosti. Mala by som vrátiť to, čo som dostala na Cukrovej. Vraciam to Kaplnke. Kaplnka je dieťaťom Cukrovej. A tak ako deti nikdy nemôžu vrátiť rodičom to, čo od nich dostali, ale vracajú tú lásku a starostlivosť svojim deťom, ktoré ju priamo im tiež nikdy nevrátia, ale posunú ju ďalej, svojim deťom zas napríklad.

A nakoniec úplne iná otázka. O tom, kam až siaha tvoj výskum piesni v rómskych osadách. Kto z Rómov ti dnes volal a akú pomoc potreboval? Aký je za tým príbeh?

═ Posledný príbeh? Telefonovali Ďuďovci zo Soli. Ferko a Martinka. Nechodiaci, nevidiaci, krásne spievajúci súrodenci. Prídu do Bratislavy na vystúpenie a pokazil sa im vozík. Či môžem zohnať vozík. To sú také drobné problémy. V minulosti sme s nimi riešili skutočne veľké problémy. Fero je fakt na peniaze. A nechal sa dvakrát uniesť. Najprv ho uniesli do Nemecka. Ale to už dá rozum, že ak nejakí ľudia chodia po dedine a hľadajú mrzákov, tak je to divné.

Nasľubovali mu, ako zarobí. Posadili ho nevidiaceho, nechodiaceho v Nemecku niekde pred Tecso a tam akože spieval a zarábal peniaze. Horko ťažko sme ho odtiaľ dostali. Bola som v Soli, mali ísť spievať na Pohodu. Kde je Ferko? A všetci sa len tak ošívali, že Ferko je v Nemecku. A tí ľudia, ktorí im Ferka zobrali, ich telefonáty nezdvíhali. Keď som volala, zdvihli a ja som sa tvárila veľmi dôležito, že sme to hlásili na polícii aj v tomto okrese, aj v tom ich okrese. Do dvoch dní bol Ferko doma. To boli Rómovia, ktorí obchodujú s inými Rómami. Ferko došiel s horúčkou, mal vši, bol vychudnutý, fyzicky bol na tom zle. Nejako sa spamätal a niekoľko rokov bol vyplašený, nedôveroval ani novinárom, s každou záležitosťou volal. Prešlo niekoľko rokov a Ferko sa nechal odlifrovať do Anglicka. To už som sa naňho fakt nahnevala, lebo to sprostredkoval ten istý človek, čo predtým Nemecko. A zúfala rodina, že čo teraz? Vymysleli sme to tak, že išla pre neho jeho sestra, ktorá v živote neletela, nevie anglicky a v Londýne sa mala presunúť z letiska na vlakovú stanicu a prestúpiť na vlak. Keď si pomyslím, ako ľahkovážne sme ju na tú cestu vypravili, až sa spotím. Ale vtedy som robila potrebné kroky a nespotila som sa. V Londýne sme objavili anjela, Miška Staňáka. Neviem, ako by to bez neho zvládla. Miško ju počkal pri lietadle, previedol cez Londýn, posadil do vlaku do Manchestru. Tam to už zvládla, zobrala Ferka na vlak. V Londýne ich čakal Miško. Navyše nemali peniaze. Všetky lístky som kupovala cez internet, ale v Londýne bolo treba zadať kód. Miško to s nimi všetko zvládol. Na letenky sme im požičali, tisíc euro stála táto záchranná akcia. Potom vrátili. No ale hlavne, že je doma, uvidíme dokedy.

Zhovárala sa Jana Camara
Ďakujem

byť vďačný

Ustavične sa radujte. Neprestajne sa modlite. Za všetko vzdávajte vďaky, lebo to je Božia vôľa v Kristovi Ježišovi
1. Tes. 5: 16 – 18,

Ustavične sa radujte v Pánovi. Opakujem. Radujte sa! Vaša dobrotivosť nech je známa všetkým ľuďom. Pán je blízko. Pre nič nebuďte ustarostení, ale vo všetkom s vďakou predkladajte Bohu svoje žiadosti vo svojich modlitbách a prosbách. A pokoj Boží, ktorý prevyšuje rozum, uchráni vaše srdcia a vaše mysle v Kristovi Ježišovi.
Fil. 4: 4 – 7

0. prečo vďačnosť?

Hneď v úvode musím predísť možnému nedorozumeniu. Tri dni budem hovoriť o vďačnosti – to nevyhnutne vyvoláva falošný dojem, že som expert na vďačnosť. Učte sa odo mňa, už som to zvládol. Nie je to tak – často sa podobám tomu človiečikovi na obrázku.

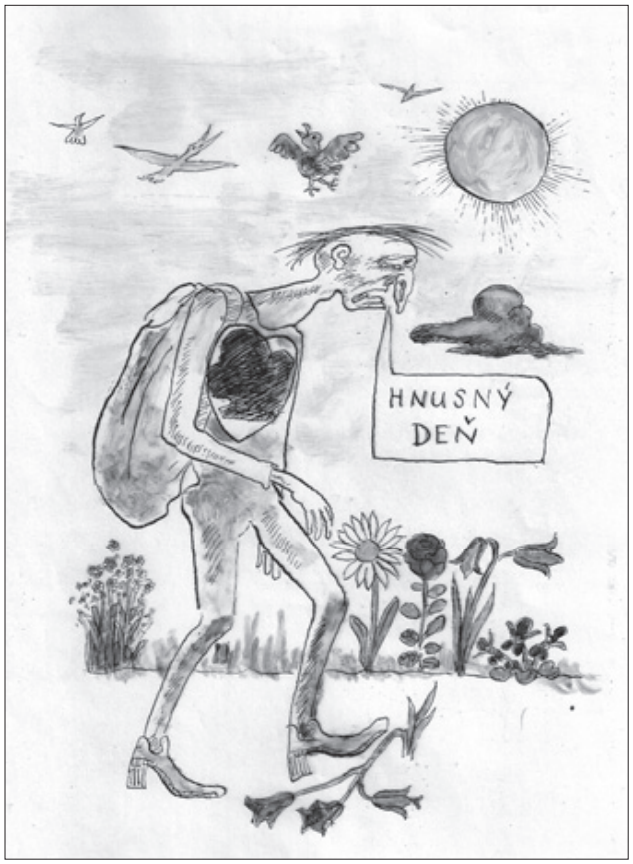

Som nevďačný človek. Tá nevďačnosť ma paralyzuje – zafarbuje moje vzťahy, moju reč, moje konanie – potrebujem sa učiť umeniu vďačnosti – a mám nejasné tušenie, že to potrebujete i vy. Poďme sa teda učiť umeniu vďačnosti.

1. témou vstupujeme do dôležitej oblasti – oblasti motivácie

Detektív, keď chce rozlúštiť zločin, pýta sa, čo mohlo byť motívom páchateľa – motív je dôležitý. Je to sila, ktorá hýbe naším životom – a v istom zmysle je život vždy pohybom. Hýbeme sa, aj keď ležíme či sedíme – a premýšľame? Myslenie je pohyb – prebiehajú pohyby v našom mozgu, aj cit je pohyb – nahrnie sa nám krv do tváre, srdce prudko bije, hlasnejšie dýchame, na čele sa objaví pot – pohybujú sa svaly– tvár sa nám zvraští, telo ustrnie.
Človek je vtelené bytie – všetko, kým v danej chvíli sme, sa prejavuje pohybom. Kde je zdroj toho životného pohybu – čo to nami vlastne hýbe? Aká je motivácia môjho života?
Život je otázka – ja som odpoveď. Odpoveď závisí od môjho počúvania? Forma mojej odpovede sa stáva mojim motívom.
Ráno zvoní budík – otváram oči – čo dá môjmu telu silu vstať z postele a odvážne vykročiť v ústrety dňu?
Otvorím oči – do tváre sa mi díva život, ktorý je mi daný. Pýta sa ma na mňa. Čo robím ako prvé? Ako mu odpovedám – strachom, úzkosťou, ustarostenosťou, alebo odmietaním? „Nie! Stačí, toto nechcem, to nie je moja šálka kávy – to nie je život, ktorý chcem žiť!“ Alebo ma prebudí nával dychtivej ambície – toto a toto a toto ešte musím dosiahnuť.
Moja odpoveď životu závisí od toho, ako život počúvam.
K životu môžem pristupovať ako k úlohe, ktorú musím zvládnuť.
Život môžem vnímať ako šlamastiku, z ktorej sa musím vymotať.
Život mi môže pripadať ako korisť, ktorej sa treba zmocniť.
No život môžem vnímať i ako dar, ničím nepodmienený dar – ako výzvu k aktívnej vďačnosti.

2. čo je to teda vďačnosť

Vďačnosť je v prvom rade odpoveď na dar.
Dar – nie je niečo moje vlastné, dar je niečo, čo mi je dané bez môjho pričinenia, bez zásluhy. Dar je dobro, ktoré nemám od seba, nevydobil som si ho od života svojím úsilím. Dar nemožno dosiahnuť, nie je výsledkom mojej práce, dar môžem iba prijať. Vo chvíli, keď dar prijímam ako dar, spôsobuje vo mne dva bytostné stavy:
stav pokory – v pokore viem, že nič z toho, kým som, v základe nemám sám zo seba;
stav vďaky – stav radostnej odpovede lásky voči tomu, kým som obdarovaný.
V živote samozrejme mnohé veci nadobúdame vlastnou snahou, vytrvalým úsilím – tak napríklad lovec ulovil korisť. Vlastným úsilím nadobudnuté dobro v nás vyvoláva príjemné uspokojenie – slastný pocit zaslúženého zadosťučinenia. Ten pocit sa nám môže stať silou a motívom života – hľadáme nové a nové stavy uspokojenia. Uspokojenie nad úspechom úsilia však ešte nie je vďačnosťou. V uspokojení radosť totiž ešte nie je úplná. To, čo som dosiahol ja sám, nerozozvučí vo mne tú najhlbšiu strunu, strunu lásky – lebo

vďačnosť je radosť nesená vrúcnosťou lásky. Uspokojenie sa obracia ku mne samému, má vždy príchuť hrdosti. Vďačnosť sa vždy obracia mimo mňa k darcovi, má vždy príchuť lásky. Predstavme si prostú situáciu: V Levoči na dvore precízne, vytrvalo obrusujem starý stolík. Večer si ukonaný ľahnem spať, ráno sa už teším, ako budem pokračovať. Stolík je napokon vybrúsený, nanesiem naň moridlo a lak, je hotový. Sedím, bafkám a s pocitom príjemného uspokojenia si stolík prezerám. „Možno by som mohol urobiť i túto stoličku," hovorím si. Pekný, motivujúci pocit – no tu v mojej radosti ešte nie je prítomná vďačnosť. Mohla by byť, ak by som si pri pohľade na stolík uvedomil toto: les, v ktorom kedysi drevo stolíka vyrástlo; slnko, dážď i zázrak rastu; prácu neznámeho stolára, ktorý mu kedysi dal tvar; čas, ktorý dal stolíku patinu staroby.

A mohol by som ísť ďalej – uvedomiť si seba, telo Daniela Pastirčáka, ktoré tu pred päťdesiatimi šiestimi rokmi nebolo, zázrak nervov, svalov, žíl – neuveriteľný dar; súčinnosť mysle a reflexov, ktoré dávajú do pohybu moje pracujúce telo. To všetko zväčša vnímam ako samozrejmosť. Dar bytia, bez ktorého by tu pre mňa nebolo nič, ani ja sám – dávam do bezduchej zátvorky samozrejmosti, žijem zaslepený zátvorkou. Vďačnosť je uzdravením vnútorného zraku, len vo vďačnosti môžem uvidieť svoje bytie v úplnosti tak, ako je mi dané.

3. vďačnosť – radosť – láska

Všimnime si ešte toto: Vďačnosť nevzniká iba prostým vedomím, že mi niečo bolo dané bez môjho pričinenia. Vďačnosť vzniká až **ocenením toho, čo mi bolo dané.** Iba ak mám rád to, čo mi bolo dané, moje srdce odpovedá vďačnosťou. Iba to, čo mám rád, má moc vyvolať v mojom srdci radosť. A vďačnosť je najhlbším stavom radosti. Vďačnosť je teda rečou lásky. Som vďačný, **lebo mám rád** to, čo som dostal ako dar. Dar, ktorý mi bol vložený do rúk, odkazuje **k láske toho, kto ma obdaroval**. A takto obdarovaný láskou odpovedám životu – a **sám sa dávam ako dar** v láske – to je pohyb vďačnosti, najsilnejšia sila, ktorá môže hýbať naším životom. Láska podľa Augustína znamená: „Chcem, aby si bol!" Ak je to tak – a viem povedať sebe – chcem, aby si bol, iným ľuďom – chcem, aby si bol, svetu – chcem, aby si bol – Bohu, chcem, aby si bol – potom skutočnosť, že som, že si ty, že je svet, že je Boh – vyvoláva vo mne vďačnosť. A vďačnosť je úplná až tam, kde je moja vôľa zbavená každého tieňa odmietania.

Láska vo mne hovorí úplne áno – áno môjmu bytiu, áno tvojmu bytiu, áno svetu i Bohu. Úplné áno – áno, chcem, aby si bol, áno bez váhania, bez podmienky. Vďačnosť ešte nie je vo mne úplná, kým hovorím áno – ale, áno – ak ...

4. vďačnosť a prekvapenie

Vďačnosť je formou úžasu. Vďačnosť v nás umiera práve tam, kde sa vytráca naša schopnosť údivu. Umiera tam, kde je všetko vopred jasné, umiera na chorobu otupného stereotypu: „To už viem, to som už videl, to som už zakúsil. Náš život môže vyzerať takto:

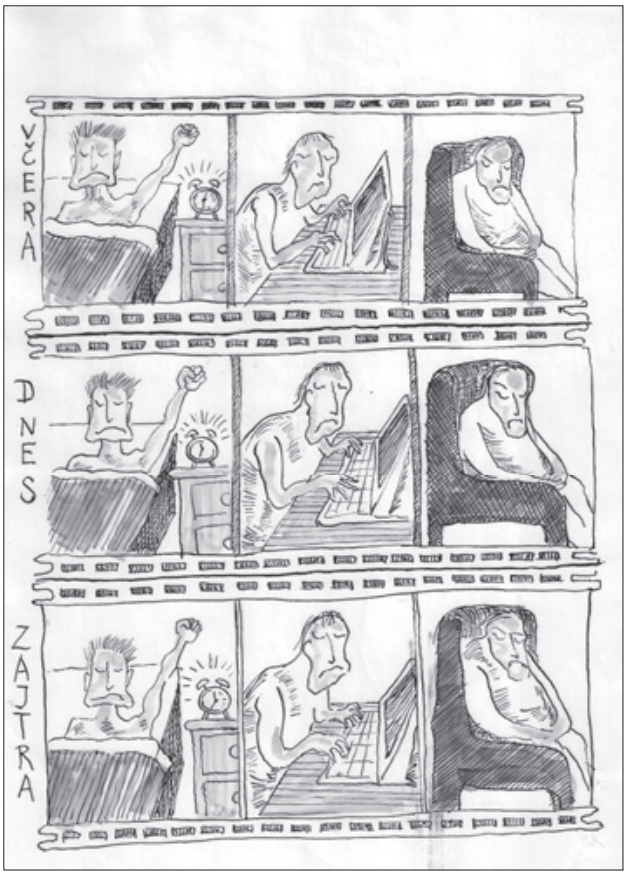

Vďačnosť je odpoveď na dar a dar, ak je naozaj úplne darom, vždy prichádza nečakane. Dar, ktorý sme očakávali, už nie je darom, vyprázdnili sme ho úsilím nášho čakania – pripadá nám ako mzda vydobytá na čase námahou nášho čakania. Preto sa často stane, že dlho očakávaný dar, keď napokon príde, vyvolá v nás skôr rozčarovanie. Dar je totiž vždy iný ako predstava, s ktorou sme ho čakali. „Skonči s tou nezmyselnou zábavou, nečakaj, kým niečo príde, spomeň si na to, kým si bol, spomeň, či si zabudol, že na svete vždy všetko príde nečakane," spieva Milan Lasica v jednej zo svojich múdrych pesničiek. Nuž, vďačnosť sa rodí z momentov prekvapenia. Tak sa stáva, že človek, ktorého sme prijali vo vďačnom úžase ako dar, sa nám časom mení na bremeno nudy a únavného stereotypu: „Poznám ťa už ako starý peniaz." Tak sa často stratili jeden druhému starí manželia: Muž niečo začne hovoriť, žena ho nepočúva alebo ho netrpezlivo preruší – vie, čo chce povedať. Premieta si na neho predstavu – muža, ako ho pozná – neumožní mu, aby bol pre ňu prítomný tu a teraz, prekvapivo ako po prvý raz. Nuž medzi nami a vďačnosťou je často závoj predstáv, ktoré si premietame na svet – všetko sme si vysvetlili, zbavili sme bytie tajomstva, nič nás neprekvapí. Vďačnosť si vyžaduje umenie otvorenosti tajomstvu neznámeho tak, ako k nám prichádza v každej novej chvíli. Vidieť každý okamih ako nový – tak vidieť seba, druhých i svet. Výstižne to vyjadril T. S. Eliot v scéne z divadelnej hry Večierok: Edmunda opustila žena Lavinia bez jediného vysvetlenia. Do hry vstúpi tajomná postava Reilly, ten Edmundovi sľubuje, že Laviniu privedie späť.

Urobí to však iba pod jednou podmienkou, Edmund sa so svojou ženou musí stretnúť ako s cudzincom. „Po toľkých rokoch ako cudzinci, to nebude ľahké," uškrnie sa Edmund. No Reilly mu odpovie:
To, čo vieme o iných ľuďoch, sú iba naše spomienky na momenty, v ktorých sme ich poznali. Oni sa však odvtedy zmenili. Predstierať, že oni i my sme stále rovnakí, je užitočná spoločenská konvencia, ktorú je nutné z času na čas porušiť. Musíme pamätať na to, že každé skutočné stretnutie je stretnutím s cudzincom.
Nuž, vďačnosť sa rodí z prekvapenia, jeho plodom je úžas. Úžas je prirodzeným stavom detského vnímania sveta, čistým stavom prvotného vedomia. Dieťa hľadí na svet s očami doširoka otvorenými údivom: Aha – vták, aha – strom, aha – žeriav, aha – kosačka...
Prekvapenie sa rodí z momentu, v ktorom veci vidím po prvý raz. A iba po prvý raz veci vidím v ich zázračnosti, v ich tajomstve. Tajomstvo a zázrak sa zo sveta nestrácajú, iba ja som oslepený tým, ako si po celé roky veci osvojujem na použitie, ako ich vysvetľujem. Napriek všetkým mojim vysvetleniam je tu však neprestajne čosi, čo je nové, fascinujúce – každý nový moment bytia.. Vždy, keď si uvedomím nesamozrejmosť toho, že som, podivuhodnosť toho, že je svet, že sa dejú dejiny, som prekvapený, žasnem, a to prekvapenie ma rozochvieva vďačnosťou.

Matúš Ritomský, bloger a novinár (sám seba označuje za agnostika), na blogu napísal:
Popri vedomostiach je tu však ešte aj úžas nad tým, že tieto všetky veci vôbec sú.
Stále je tu však otázka, ako je možné, že tu vôbec JE nejaká hra, ktorú môžeme hrať. Nestvorili sme sa sami, nestvorili sme život, ani vesmír, ani Veľký tresk, takže toto všetko je istým spôsobom dar, nech už pôvod toho daru hľadáme v čomkoľvek. Tak, ako patrí k daru vďaka, patrí podľa mňa vďaka za toto všetko aj k dobrému životu.
Vždy tu bude dôvod pre úžas nad tým, že vôbec niečo JE a vďaka za to, že aj MY SME a môžeme to spolu alebo aj každý zvlášť prežívať. A kým bude tento ÚŽAS a táto VĎAKA, budú aj miesta ako katedrála v Linzi. Či už sú to kamenné chrámy, pustovnícke jaskyne alebo posvätné háje, vďaka za ne a kiežby neslúžili ako miesta, kde sa manipuluje s davom, ale ako priestory pre úprimné poďakovanie a skutočný úžas.

Nuž, pokúsme sa po tieto dni urobiť aspoň niekoľko prvých krokov k životu vďačnosti.

Daniel Pastirčák
článok vznikol vďaka Ľube Sajkalovej

v augustovom svetle

„Dobrý Bože, ak je slobodná vôľa najväčší dar, čo od nás chceš, aby sme s ňou robili?"

Keď to, čo sa tvári, že je mocné, je v skutočnosti neslobodné? Skutočná moc je predsa bezpečne schovaná v najhlbšej podstate nášho bytia. V iskre, z ktorej si nás vznietil. Ale to je iná moc, než si vysvetľujeme. Nie je to moc, ktorá ovláda iných, je to moc, ktorou vládneme sami sebe. Zaježová" ma aj po štvrtýkrát prekvapila a dojala.
Môcť ovládať svoj vlastný život je asi najväčšia moc. Objaviť svoj talent, svoj dar, spoznať, že cesta, po ktorej sa uberáme, nie je slepá, že na nej môžeme svoje dary rozvíjať. Nie každý na to príde včas. A nie každý patrí k tým šťastlivcom, čo svoje dary „našli". Hoci ich cestou míňali, len ich nevideli, možno nespoznali... dôvodov je toľko, koľko je životných osudov.
V závetrí Zaježovej sme v augustovom svetle akoby navyše „dostali" čas na to, aby sme mohli vyjadriť svoju vďačnosť za dary, ktoré si nesieme životom. Pripomínali sme si ich meditáciou vďačnosti. Vďačnosťou za svoje stvorenie. Vďakou svojmu telu. Svojej duši. Vďakou všetkým ľuďom, ktorí utvárali náš život. Rodičom, priateľom... aj nepriateľom, lebo to, ako sme si s nimi dokázali poradiť, z nás tiež vytvorilo to, čím sme dnes. Posielali sme vďačnosť svetu, od najmenšej krehkej bylinky po hlboko a široko zakorenené stromy..., ďakovali sme vtáctvu za jeho inšpirujúci let, neoblomným skalám aj večnému majestátu hviezd sprevádzajúcich nás

Foto S.T.

Foto S.T.

od narodenia... Modlitbu prvej vďaky som ukončila vďačnosťou Bohu, jeho nesmiernosti, z ktorej sa všetko počalo. Na meditáciu sme – ako je už v Zaježovej dobrým zvykom – nadviazali kreatívnym sebavyjadrením – kreslili sme dary, ktoré si v živote najviac vážime. Lásku, rodinu, svojich najbližších, svoj talent, ktorý chceme ešte rozohrať, svoje dobré vzťahy, svoj kríž, ktorý nesieme, svoj život ako najväčší dar... A na druhú stranu papiera dar, ktorým by sme radi boli pre iných my sami. Najčastejšie láskou, pomáhajúcou rukou, či tvorivým nástrojom odovzdávajúcim sa ostatným blížnym. Zdieľanie vo vekovo zmiešaných skupinkách (25 – 86), nás vzájomne obohatilo a bolo dojemné deliť sa o vďačnosť, ktorú sme znovuobjavili, ale možno aj tu a teraz práve objavili, hoci... nosíme ju v sebe zabudnutú, často aj veľa rokov.
Je dobre oprášiť svoju vďačnosť. Ľahšie sa dýcha, keď si človek opráši dušu – aj od nevyslovenej vďaky. Tak mi bolo poslané, že ako niet viery bez vykonaných skutkov, niet vnútornej pokory bez precítenej vďaky.
Ďalší deň sme pokračovali v meditácii nad vlastným príbehom, ďakovali sme nielen zato, čo sme dostali, ale aj, čo sme cestou stratili. Preleteli sme ponad detstvo, cez dospievanie a dospelosť až na miesto, kam nás nálezy a straty doviedli. Vďaka za vzácne okamihy, keď sme objavili, aké posolstvo nám – neraz bolestná – strata doniesla, akú nádej...?
Myslím, že najsilnejšie okamihy človek zažíva, keď sa stretáva s milovanými, ktorých dlho nevidel... ale rovnako silné, keď sa z jeho života vytrácajú, keď ich stráca... ich telá sa rozplynú, ich duše odchádzajú do prázdna... či do Božej večnosti? Najsilnejšia bola pre mňa kontemplácia pod lesíkom. Nič som neočakávala, len som Bohu ďakovala za tých dvadsať rokov s mojím dnes už nebohým synom. Len som v tichu, ležiac na zamachnatených kameňoch, hľadela do nehybných korún stromov, v ktorých zastal čas... a keď som svoju vďaku vyslovila, zrazu sa pohol. Čas a lístie vytvorili v slnečnom svetle obraz trepotajúceho sa srdca. Premklo ma šťastie, srdce z lístia sa vpečatilo do môjho a svet bol zasa ako predtým. Len ja už nie... („Zázrak“ mal ešte pokračovanie doma, keď som stiahla fotky. Na moje prekvapenie ostalo na lúke úžasné modré svetlo, ktoré tam lial niekto zhora). Je to tak. To najdôležitejšie vždy nevidíme očami. „Dozvedela som sa“, že môj syn je tu stále so mnou, aby sa jeho duša pri mne naučila to, čo možno nestihla, a to, čo sa ešte stále učím ja sama o láske, vďačnosti a poznaní...
Vďaka vám všetkým, s ktorými sme spoločne s láskou a dôverou pustili na vodu naše papierové člnky symbolicky naplnené vďačnosťou.
Soňa Tomašových

Vnímanie pobytu na Zaježovej sme zhrnuli do pocitov na troch úrovniach: 1. hmotná úroveň – pobyt v krásnom prostredí; 2. duševná úroveň – vzájomná spriaznenosť, otvorenosť, priateľskosť; 3. duchovná úroveň – stíšenie, meditácie, spevy, to všetko prehĺbilo prežívanie hlbokej témy VĎAČNOSŤ, ktorú Daniel gradoval až po nedeľné vyústenie do bohoslužby s eucharistiou v prírode, pri jazierku, do ktorého sme vložili a poslali na cestu pospájané loďky života vytvorené z našich myšlienok počas stretnutia. Snáď týchto pár slov vystihlo to, čo sme si odniesli z augustového svetla...
Viera a Vlado

Zo spoločného meditačno-kontemplatívneho pobytu Kaplnky s Danielom Pastirčákom v Zaježovej, 6. – 9. augusta 2015

Dé tri

Už nejakých pätnásť rokov je pobyt D3 štandardnou položkou mojich rodinných letných prázdnin. Všeličo som sa na ňom za ten čas aspoň ako-tak naučila. Napríklad prežiť vo veľkej komunite a necítiť sa pri tom pod psa. Alebo byť so svojimi deťmi, ale nebyť v tej chvíli najdôležitejšou osobou ich dňa.
Pobyt D3 nie je dovolenkou v pravom zmysle slova – priveľmi sa tam neleňoší, nie je to vyvaľovanie v lehátku a čumenie do blba, teda na morské vlnky. Vždy sú to pre mňa dni nabité vzťahmi, rozhovormi a trochu aj službou pre spoločné blaho. A vždy je to spojené s nejakou zastrešujúcou témou. Kým som ešte robievala program pre malé deti, témy boli dobrodružné a veselé; napríklad Indiáni, Vikingovia, Facka, Rytieri, Olympijské hry, Záchranári... Keď som prešla k dospelým, tematické nebo trochu posmutnelo, zvážnelo, občas sa aj dotklo nepríjemných či neuvedomovaných tajomstiev schovávaných či ukrytých kdesi vnútri duše. Je to trošku taký paradoxný masochizmus – skupina dospelých ľudí, pomerne veľká, niekoľko desiatok, sa dobrovoľne podvolí režimu ako v škole v prírode, dobrovoľne sa podujme premýšľať a verejne hovoriť o neľahkých veciach, dobrovoľne sa vystaví nebezpečenstvu odhalenia nepríjemného. Fakt čudné, lebo tí ľudia sa tam napriek tomu cítia dobre a väčšina z nich o rok príde zas. Je niekoľko dôvodov, prečo je to tak. Vzťahy, bezpečná hra pre deti, možnosť odniesť si viac, ako som vložila, ale najmä: možnosť vložiť viac, ako si odnesiem. Čoho viac? Priateľstva, vzájomnosti, myšlienok, odhodlaní... Bez tímu ľudí, ktorí letný pobyt D3 pripravujú, by to všetko možné nebolo. Tak vďaka za vašu prácu pre náš rast. Tohtoročnou témou boli – VZŤAHY. Konkrétne vzťahy súvisiace so zmenou a konfliktom. Štyri „pracovné“ dni, štyri okruhy: Musíme sa meniť, Konflikt a kríza ako dôsledok neochoty alebo neschopnosti sa meniť, Zmena v blízkom vzťahu, Transformačný konflikt – konflikt ako príležitosť k zmene. Raňajšie uvedenie do témy: Pavel Raus.

Nebola to téma môjho srdca, ten konflikt, priznávam sa bez mučenia. Emocionálne aj intelektuálne ma nechávala pokojnú. Naopak, pre mňa osobne najvzrušujúcejšia bola česť viesť jednu z diskusných skupiniek. Veľmi som sa bála, že to po... ondiem, a tak som sa fakt nenudila.
Konflikt ma síce neoslovil, ale vzťahy áno. Ani nie tak tie z prednášok, ale tie zažívané vis à vis. To je na dé tri podstatné. Vidieť milých ľudí, rozprávať sa s nimi a cítiť, že človek medzi nich patrí.
Jedno popoludnie som šla s kamarátkou na prechádzku. Hore lesom do kopca na skalu, odkiaľ vidno doširoka doďaleka. Rozprávali sme sa. O malých veciach. O veľkých veciach. O dávnych veciach. O súčasných veciach. O ťažkých veciach. O jednoduchých veciach. O veselých veciach. O smutných veciach. Celkom slobodne ako nám zobáky narástli. Nebolo treba si dávať pozor na jazyk. To je na priateľstve veľmi príjemné. Chvíľami sme iba mlčali a dychčali, lebo sme sa nepustili správnym chodníčkom, preto sme sa museli časť cesty škriabať prudko hore. To je na priateľstve veľmi príjemné, že môžete mlčať a netárať o počasí. Keď sme dorazili na skalu, na okolie pálilo prudké slnko, všetko sa kúpalo v jeho priam neznesiteľnej žiare. Bolo to pekné.
O deň či dva neskôr bola moja dcéra na prechádzke s dcérou mojej kamarátky, čo som s ňou bola pre dňom či dvoma na prechádzke. A prišla celá vysmiata. Rozprávala, že keď došli hore na skalu – tým správnym chodníčkom, nie ako ich popletené mamy –, bol prudký dážď. Nikde nikoho. Len dve mladučké plavovlasé víly Amálky zmoknuté až na kožu. Pochytila ich bláznivosť. A kričali. Raz jedna, raz druhá, raz obidve naraz. Možno aj slovká nevhodné pre prudérne uška. Z plného hrdla. Nehanbili sa jedna pred druhou. To je na priateľstve veľmi príjemné. Votkali medzi kvapky svoju mladosť-pochabosť.
Možno raz, keď už s kamarátkou budeme mať zuby v pohári, na nočnom stolíku prepchanú liekovku a nebudeme vládať cestovať, naše dve dcéry pôjdu na dé tri a vyjdú na nejakú skalu trebárs aj nesprávnym chodníčkom.

Zuzana Mojžišová

P. S.
Keď som sa bola svojej dcéry Emy spýtať, či to o kričaní zo skaly môžem napísať do Listov z Kaplnky, povedala: „Môžeš. A nezabudni pripísať, že bývame na ulici Pri Suchom mlyne šestnásť, aby to prezrádzanie bolo kompletné.“

D3

Za posledné roky sa v mojom živote všeličo udialo a ja som sa v tom všeličom tak trocha stratila. Teda toho, čo som stratila, bolo viac. Nielen môj starý život, ale aj kontakt s ľuďmi z Cukrovej a asi aj s Pánom Bohom. Neviem presne, ako sa to stalo, ale veľmi mi to začalo chýbať a cítila som vnútri dosť veľkú dieru. Tak som presvedčila môjho muža a šli sme na pobyt D3. Mal prísť Daniel Raus a Julka Rausová a hovoriť o blízkych vzťahoch, najmä však o manželstve.

Julka. Pamätám si ju spred asi dvadsiatich piatich rokov, krátko nato, ako som začala chodiť do zboru na Cukrovej. Zrazil ju autobus a ležala na tej istej izbe, dokonca na tej istej posteli JIS tesne predtým, ako tam doviezli moju sestru, ktorú zasa zrazilo auto. Viem o tom, lebo keď som sestru bola navštíviť, dve jej spolupacientky, jedna napravo a jedna naľavo, hovorili len o pani, ktorá tam ležala predtým a veľmi na ne zapôsobila. Ťažký stav, hrdinské správanie. Biela labuť – Julka. Chcela som ju opäť vidieť, lebo moja sestra zomrela. Dotknúť sa dávnej udalosti, ktorá zostala hlboko uložená.

Naša izba bola tá istá ako pred rokmi. Aby sa Jano s vozíkom narobil čo najmenej. Dlhá chodba, dva schody von, sedem schodov do spoločenskej miestnosti. Dopoludnia sedem schodov dolu, sedem hore. Večer sedem schodov dole, sedem hore. Neviem prečo, ale v duchu som ich vždy počítala. Prihlásili sme sa do skupiny Boby a Milana. Ako však môžete hovoriť o manželstve, keď manžel sedí na vedľajšej stoličke? Môžete snáď hovoriť o iných blízkych vzťahoch, ale tiež len opatrne.

„Že prečo sme znova prišli? Že prečo prídeme, hoci je to s vozíkom ťažké?“ Ani jedna chata, v ktorej sme zatiaľ boli, nebola totiž bezbariérová. Také na Slovensku asi nevyrábajú.

Raz večer sme sedeli pri stole na terase a pýtali sa Mira, či si pamätá, kde to bolo, čo zmizli komusi z auta detské sedačky. A Miro si pamätal. Aj kde to bolo, aj kedy to bolo. Tak sme sa ho pýtali ďalej. A on vždy vedel aj miesto, aj rok. Takto sme prešli všetky miesta, kde sme za tých 20 rokov boli, a čakali, že si na niečo nespomenie. Ale Miro si spomenul. Na názvy všetkých chát aj miest, aj na dátumy, aj na to, čo sa udialo, a aj na to, keď všetky tri jeho malé dcéry mali dlhé vlasy a bolo ich treba dlho rozčesávať. A bol na pobyte sám. Neuveriteľné. Na všetko si pamätal. Dokonca aj na témy pobytov. Potom sa už len smiali. Aj Miro sa smial. A mne sa tie roky zrazu sprítomnili a spomenula som si hlavne na pocit, ktorý som vtedy mala, aj na moje deti, lebo aj kvôli nim sme na pobyty chodili. Spomenula som si, v čo som vtedy verila a či som bola šťastná alebo nie a čo sa vtedy doma stalo. Že vraj pred smrťou si človek za krátky čas premietne celý svoj život. Už si to viem predstaviť.

Asi na tretí deň ma z toho sedenia už bolelo celé telo. Rada by som šla do bazénu, hoci aj s kolesom, lebo už sa mi nedá plávať. To by som sa však musela dať do plaviek. Ach! A bolo by vidieť všetky tie časom a jedlom spôsobené nedokonalosti. A niekto by ma musel do vody odniesť. Nerozmýšľala som nad tým dlhšie ako zopár sekúnd. Zostanem na izbe a natiahnem sa na posteľ. Len keby, nebolo tak teplo...

Hovorilo sa aj o utečencoch. Aj o osobných zážitkoch, ktoré sa nás sprostredkovane dotkli. Mali sme dvoch návštevníkov. Jedného pôvodne z Indie, druhého z Afganistanu, ktorí už niekoľko rokov žijú na Slovensku. Ťažká téma, a to sme netušili, akou ťažkou sa časom stane.

Deti, ktoré boli nedávno malé, boli zrazu veľké. A niektorí ľudia, čo chodievali na pobyty, tam neboli. Ale prišli noví, ktorých som nepoznala. S novými malými deťmi. A bolo to zvláštne aj krásne zároveň. Inak to vyjadriť neviem. Smútok za niečím starým a radosť z nového. Radosť, že sa nič nekončí, že je to síce iné, ale stále silné. Že viera v ľuďoch žije a šíri sa ďalej.

Beata Staňáková

sme obeťami či páchateľmi?

Chcela som pôvodne viac písať o obeti a jej katovi z pohľadu našej spoločnosti, ale akosi sa mi to celé posunulo, veľa som čítala, rozhovory, videá... až sa mi zdalo najpodstatnejšie uvedomenie si tejto súvislosti...

Podstatou osobnosti človeka je utváranie jeho JA. Všeobecne vzaté, formovanie identity jednotlivca prebieha kontinuálne od jeho narodenia v súčinnosti s danými i premennými biologickými, psychickými a sociálnymi faktormi rovnako, ako prebieha utváranie jeho „doby".
Terajšiu dobu charakterizuje najmä vysoký stupeň vedeckého poznania hmoty a energie, rýchle životné tempo a spoločenstvá v najcivilizovanejších častiach sveta paradoxne najviac spája konzumný spôsob života. Ako vieme, všetko so všetkým súvisí, aká je spoločnosť, takí sú aj ľudia, ktorí v nej žijú. Ona vytvára ich a oni dotvárajú ju a vzájomne sa ovplyvňujú. Ovplyvňovanie je tým silnejšie, čím je osobnosť krehkejšia, slabšia. Rovnako to platí pre dobu: spoločnosť je tým väčšmi manipulovateľná, čím ovplyvniteľnejšie sú jej jednotky.
Každá doba prináša javy negatívne i pozitívne, čím je vyspelejšia, tým sú javy komplikovanejšie, hoci podstata človeka sa ani tak nemení, ako on sám svojimi pribúdajúcimi vedomosťami mení a ovplyvňuje svet, ktorý ho obklopuje. Svoje poznanie aplikuje predovšetkým do vedecko-technického pokroku, ktorý ho postupne začína presahovať. Iste je to aj jeden z dôvodov, prečo mnohých ľudí nepresahuje samotné duchovno, ktoré ich pritom stále obklopuje, ale oni (my) ako by sa voči nemu ohradzovali stále detailnejším poznaním hmotnej podstaty. Myslím teraz klasické duchovno, Stvoriteľa, nemyslím tým cirkvi ani náboženstvá, ktoré si človek vytvára čoraz viac nie na Boží, ale na svoj obraz, resp. svoju interpretáciu Najvyššieho.
Z tohto pohľadu mi napadá prvý z mnohých typov obetí, ktorými sa stáva – najčastejšie osobnosť nevyrovnaná so svojou hodnotou, so svojím poslaním, so svojím životom... Človek ako obeť vlastného rozumu. Obeť precenenia vlastnej hodnoty (nevyrovnanosť neznamená nutne nedostatok)... a obeť vlastného zbožštenia sa.
Čím viac je človek uspokojený – áno, svojimi schopnosťami, lebo práve nimi, svojím rozumom, dosiahol vyššiu životnú úroveň, áno, práve svojou schopnosťou analýzy a syntézy, abstrakcie a pod. je schopný čoraz rýchlejšie presahovať pôvodný obraz – na ilustráciu použijem nášho predka užasnutého z putovania Slnka po oblohe, z večne iskriacich hviezd, ktoré sa vynorili po západe, z bleskov, ktoré mu priniesli oheň ešte skôr, než nad tým všetkým začal premýšľať, kým si vytrénoval ruky na prácu, a tým zapojil do činnosti vyššiu nervovú sústavu, aby postupne rozširoval svoje vnímanie, myslenie, konanie... až aby sa postupne vzhliadol v sebe natoľko, že prestal potrebovať vidieť to, čo ho presahuje v duchovnom svete, Toho, Ktorý ho stvoril a dal mu možnosť výberu. Človek sa natoľko zameral na svoj hmotný svet, že zabudol. Prijal svoj obraz ako obraz večného. Ako obraz stále sa zdokonaľujúceho – nie však v človečenstve, ale len v jednej zo schopností človeka – v zdokonaľujúcom sa rozume, ktorým môže objaviť ďalšie nové a nové vedecké poznatky o hmote. Môže napokon odletieť na vzdialenú planétu a tam sám stvoriť nový život. Nepotrebuje Boha. Vystačí si sám.
Sám je obeťou aj páchateľom svojho osudu.
A tak na jednej strane dosiahlo ľudstvo vysoký blahobyt a v tomto blahobyte vybudovalo vcelku dobre (nič nie je dokonalé, hoci človek si to nemyslí ☺) fungujúcu spoločenskú štruktúru, so zavedenými poriadkami, ktoré by mali zlepšovať kvalitu života jednotlivcov.
Čo sa stalo, že zrazu to tak nie je? Kde sa prelomil ten dokonalý a dokonale sa prezentujúci obraz vyspelej spoločnosti, v ktorej bolo jasné a vedecky pomenované, kto je obeť a kto páchateľ?
Veď obeť má byť submisívna, slabá, poddajná, poslušná, utláčaná, týraná...
Ako je možné, že z obetí sa zrazu stávajú páchatelia? Ako to, že pri kreovaní svojej dokonalosti si technicky vyspelý človek nevšimol, že nežije na tomto svete sám, že všetko tu plynie v jednote a že napokon sa všetky kvapky v oceáne zmiešajú a splynú... ako to, že vyspelý človek blahobytu prestal vnímať, že pre to, aby sa on mohol ustavične zdokonaľovať niekto iný čoraz viac a viac trpí nedostatkom, stráda, stáva sa navyše obeťou ortodoxných náboženstiev, scestných ideí... že jednoducho – porušil rovnováhu... postavil si k sebe na váhu samotného Boha. Dokonca si privlastnil Boha, ktorého vlastne ani neuznáva... Ale Boh je pri každom. To nie Boh ho potrestal. Iba nestojí na jeho strane. A tak sa váha prevážila. A človek „civilizovaného sveta" je zrazu opustený... a hnevá sa.
Možno práve preto, že ľudia žijúci vo vyspelých spoločenstvách tohto sveta zbožštili sami seba. Mnohí si myslia, že sú bohovia... prečo nie, veď aj oni stvorili (svoj vlastný) svet! Ich cit ochabuje nielen v inflácii informácií – ale najmä v čoraz väčšom presvedčení o vlastnej výnimočnosti. Lenže aj virtuálny svet, ktorý vybudovali na báze výdobytkov rácia, čo ako „nehmotne" vyzerá, je len prenosom myšlienok cez hmotu či energiu do inej hmoty či energie. Nie je to žiadny nový svet a už vôbec nie ten, básnicky povedané, paralelný svet (aj kolektívnej) večnosti.
Z páchateľa sa stáva obeť, keď stratí silu, ktorá bola jeho hýbadlom. Alebo ju nezvládne a samotný prostriedok sa stane silnejší než jeho nositeľ.
Z obete sa stáva páchateľ, keď získa silu, ktorú práve páchateľ stratil...

Tak je to s človekom a tak je to aj so spoločnosťou, ktorá nemôže mať napokon iné vlastnosti, ako majú prvky, z ktorých sa skladá.
Sme obeťami aj páchateľmi svojich činov. Aj súčasne. Vždy, keď to dopustíme. A dopustíme to, keď spyšnieme, lebo uveríme, že niet nad nás. A tak ako vždy v histórii... opakuje sa aj teraz ...pýcha predchádza pád. A ako vždy v histórii, neuveríme, kým sa to nestane naozaj.

Soňa Tomašových

nech sa krása nestráca

Jiřina Šiklová

Jiřina Šiklová sa narodila v roku 1935 v Prahe v rodine lekára a učiteľky. Rodičia boli sociálni demokrati, a tak nie je prekvapivé, že Jiřina už ako študentka histórie a filozofie na Karlovej univerzite vstúpila do KSČ. Podobne ako viacerí jej kolegovia (napríklad Pavel Kohout, Ludvík Vaculík, či na Slovensku Milan Šimečka alebo Dominik Tatarka) sa najprv dostala do „reformného krídla“ KSČ, v roku 1968 odsúdila sovietsku okupáciu, zo strany vystúpila a začala sa angažovať v disente. V roku 1977 podpísala Chartu 77. V tom čase

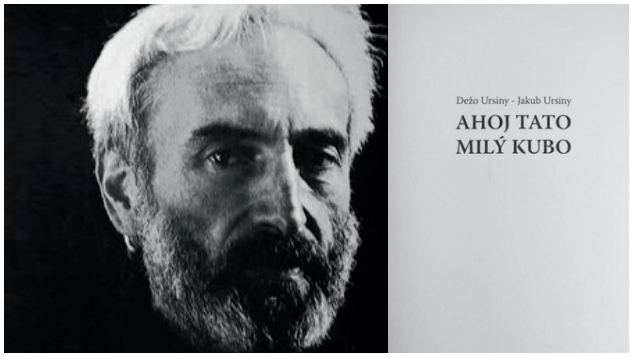

Dežo Ursíny

starostlivosť o druhého

V poslednom období ma zaujali dve nenápadné knihy listov. Napísané boli (tie listy) v rôznych dobách, veľmi rozdielnymi ľuďmi v rôznych životných situáciách. Ich spoločnou témou je starostlivosť o druhého človeka.

Jiřina a sloboda

„Honzíčku, prosím tě, snaž se mít to vysvědčení slušné, abys případně někdy mohl na vysokou. Teď nepůjdeš, to vím, ale jde o to, abys třeba perspektivně mohl, kdybys chtěl. Svoboda znamená mít alespoň dvě možnosti, a ne jen jednu,“ píše „Jiřina – máma“ (ako svoje listy najčastejšie podpisuje) svojmu synovi 30. mája 1981 z ruzyňskej väznice.

už pracovala ako upratovačka a sociálna pracovníčka na geriatrickom oddelení Thomayerovej nemocnice v Prahe – a spolu s kolegami zabezpečovala kontakt československého disentu so zahraničím. 8. mája 1981 ju zavreli.
„... kolem sebe vidím holky a kluky, kteří se z okna namlouvají, a vidím, jaké jsou ty holky potvory. Jen chtějí dostávat, využívat druhého, bavit se a vůbec nechápou, že láska je především péče o druhého,“ píše Jiřina Šiklová z väzenia svojim deťom v knihe *Omlouvám se za svou nepřítomnost*. Je to jedno z jej mnohých pozorovaní väzenského života. Pani Jiřina aj vo väzení myslí na iných ľudí. V prvom rade na svoje deti a na svoju matku. Tesne pred uväznením sa rozviedla, syn Honza sa práve pripravoval na maturitu, dcéra Lucia na svadbu. Matka Jiřina im obom dáva praktické rady, s dojímavou úprimnosťou sa im ospravedlňuje za to,

že s nimi nemôže byť a uisťuje ich o svojej láske. Múdro im radí v ich problémoch a zápasoch, občas je láskavo kritická, vždy však empatická a zhovievavá. Nesnaží sa vytvárať dojem, že vo väznici je fajn a že sa vlastne nič nedeje. Hovorí o tom, ako je jej smutno, ako jej chýbajú priatelia a práca, prosí ich o radu v súvislosti s možnou emigráciou (pani Šiklovej hrozilo odsúdenie na 8 rokov väzenia, počas vyšetrovania jej ponúkali možnosť požiadať o vysťahovanie). Deťom a matke posiela citáty z kníh, ktoré prečítala, píše im o spoluväzenkyniach. Kolegom (disidentom) pripomína okrúhle kafkovské výročie, priateľovi Milanovi Machovcovi hovorí o potrebe Boha: „Víš, jaká by to byla úleva, věřit v Boha a moci si s ním ‚povídat', sdělovat mu své myšlenky, vést dialog, bez všech těchto úprav a oprav! Bez papírků, bez cenzury, přímo? Věřit, že tě vnímá, chápe? Víš to, dobře víš!" Jiřina Šiklová však netrávi 10 mesiacov väzby len starostlivosťou o ľudí „vonku". Zaujímajú ju jej „kolegyne", učí ich nemecké a anglické frázy, ktoré sa im pri ich „práci" (zväčša ide o prostitútky) môžu zísť, pomáha im s písaním listov (oni ju za to učia morzeovku), pred spaním im rozpráva grécke báje a príbehy zo Starého zákona. Zároveň svoje nové prostredie študuje, snaží sa mu porozumieť. „Mnohý sociologové a psychologové se usilovně snažili dostat do podobného prostředí jen proto, aby ho mohli poznat a prozkoumat. Mně se to podařilo ‚poměrně' snadno, takže by toho bylo škoda nevyužít." Presné, často vtipné postrehy pani Jiřiny sú ukážkou toho, čo znamená byť skutočným intelektuálom. Nejde o to, koľko kníh človek prečítal a s akou hustotu sa v jeho textoch vyskytujú cudzia slová. Ide o schopnosť vidieť, o snahu nahliadnuť a porozumieť. Listy a úvahy Jiřiny Šiklovej, ktorá si aj vo väzení zachovala vnútornú slobodu a záujem o druhých ľudí, sú toho dôkazom.

„Přežiji-li vazbu ve zdraví psychickém i fyzickém, je to povzbuzení i pro ostatní. Dá se to přežít, tedy ani oni nemusejí mí takový strach."

Dežo a dôvera

„Dnes zavčas rána som v hĺbke modlitby prijal Tvoj pozdrav a ihneď som Ti srdcom odvetil, no pozdrav vyslaný srdcom prijíma sa zase srdcom, takže som si nie celkom istý, či už prišiel... ak nie, je tu teraz: ‚Ahoj, milý Kubo. Ešte raz Ti zo srdca prajem všetko najlepšie.'"

Hoci od konca sedemdesiatych rokov až do konca svojho života (zomrel v máji 1995) hrával väčšinou len v menších sálach, ktoré pritom nebývali vždy vypredané, a jeho albumy predajnosťou nikdy neatakovali rebríčky predajnosti, stopa, ktorú za sebou Dežo Ursiny zanechal, je mimoriadna a mnohoraká.

V prvom rade hudba. Nielen, že albumy Modrý vrch, Nové mapy ticha, Príbeh, či muzikál Neberte nám princeznú patria k tomu úplne najlepšiemu, čo v hudobnom Československu vzniklo. Ešte zvláštnejší a ojedinelejší je fakt, že Dežo Ursiny jednoducho nenatočil slabú platňu.

Okrem toho bol pozoruhodný filmový dokumentarista. A popri tom všetkom bol aj vynikajúci pisateľ listov. Krásna kniha jeho listov priateľke Zdenke Krejčovej Moja milá pani bola pre mnohých z nás objavom, útla knižka jeho korešpondencie so synom Jakubom Ahoj tato / Milý Kubo je nečakaným bonusom.

Otec Dežo si so synom Jakubom vymenili sedemnásť listov. Väčšina z nich smerovala z jednej izby bytu na Fedákovej ulici do druhej. Bývali tu spolu zhruba rok. Bol to zhodou okolností posledný rok Dežovho života, a zároveň rok, v ktorom Kubo dovŕšil 18 rokov a vstúpil tak oficiálne do dospelosti.

Prvý list napísal Dežo Kubovi 21. októbra 1994. Posledný list otca synovi je z prvého alebo druhého mája 1995, teda z jedného z posledných dvoch dní Dežovho pozemského života. „Milý Kubo, toto je posledný list, čo Ti píšem. Bolo pre mňa veľké šťastie, že som mohol s Tebou byť." Tak sa ten list začína.

Vážne chorý Dežo a do dospelosti vstupujúci Kubo si píšu listy preto, aby sa lepšie porozumeli, aby sa písúc jasnejšie vyjadrili a čítajúc lepšie počúvali. Nejde o nejaké melancholické hĺbanie či o dojímavé lúčenie sa otca so synom. V tých listoch ide často o celkom obyčajné záležitosti. Upratovanie, starostlivosť o psa, či neskoré príchody syna z mesta. Synovské výčitky, otcovské napomínania. Napriek tomu je táto útla zbierka listov oveľa viac než len epizodickým svedectvom dopĺňajúcim obraz známeho umelca. Otec, tlačený vedomím blížiaceho sa odchodu, chce synovi odovzdať niečo z toho, čo sám považuje za podstatné: dôležitosť svedomia, pokoru pred životom a tušeným Bohom, či odvahu k vlastnej ceste a k ponoru do hĺbok. Osemnásťročný syn to všetko prijíma, a zároveň sa tomu všetkému bráni. Vytýka otcovi jeho zjavné nedostatky a pochybenia („Keď ťa tu vidím zase nasraného, strácam dôveru k tebe a už nemám odvahu a smelosť napísať Ti všetko, čo cítim."), chýba mu viac slobody („Rozpamätaj sa, či si bol toľko doma, keď si bol taký mladý ako ja. Určite nie, lebo si hrával."), miestami sú jeho obvinenia kruté, vždy však úprimné, a nikdy nie bez hlbokej dôvery, že adresát je schopný porozumenia.

Dežo bez akéhokoľvek pátosu píše Kubovi o hlbokých veciach, píše mu o svojej slabosti, chorobe, o svojich obavách, neistotách, ale aj o nádeji. Z každej Dežovej vety cítiť veľkú lásku voči synovi. Kubo je pozorný čitateľ a priamy, poctivý pisateľ. „Viem, že sa neviem dobre vžiť do tvojej situácie a trpím tým. Cítim sa bezradne, pretože ti neviem pomôcť," píše v januári 1995.

Listy Deža a Kuba sú krásne vo svojej pravdivosti. Nepokojný tínedžer a záchvatom hnevu občas podliehajúci zomierajúci otec by navzájom mohli bojovať, mohli by sa odcudziť, no oni – Dežo a Kubo – sa snažia komunikovať. Snažia sa celkom úspešne, pretože je medzi nimi hlboká dôvera, ktorá sa prejavuje v nepatetickej láske a v praktickej starostlivosti. „A to je vlastne všetko, čo som Ti dnes chcel povedať. Že som pristručný? Je deň jarnej rovnodennosti. Nech dá jar priechod nášmu klíčeniu, nech nám dá dosť síl k rastu. Deň s nocou sa na okamih vyrovnali, aby sa na jeseň, v čase dozrievania, ako rovná s rovným stretli."

Juraj Kušnierik